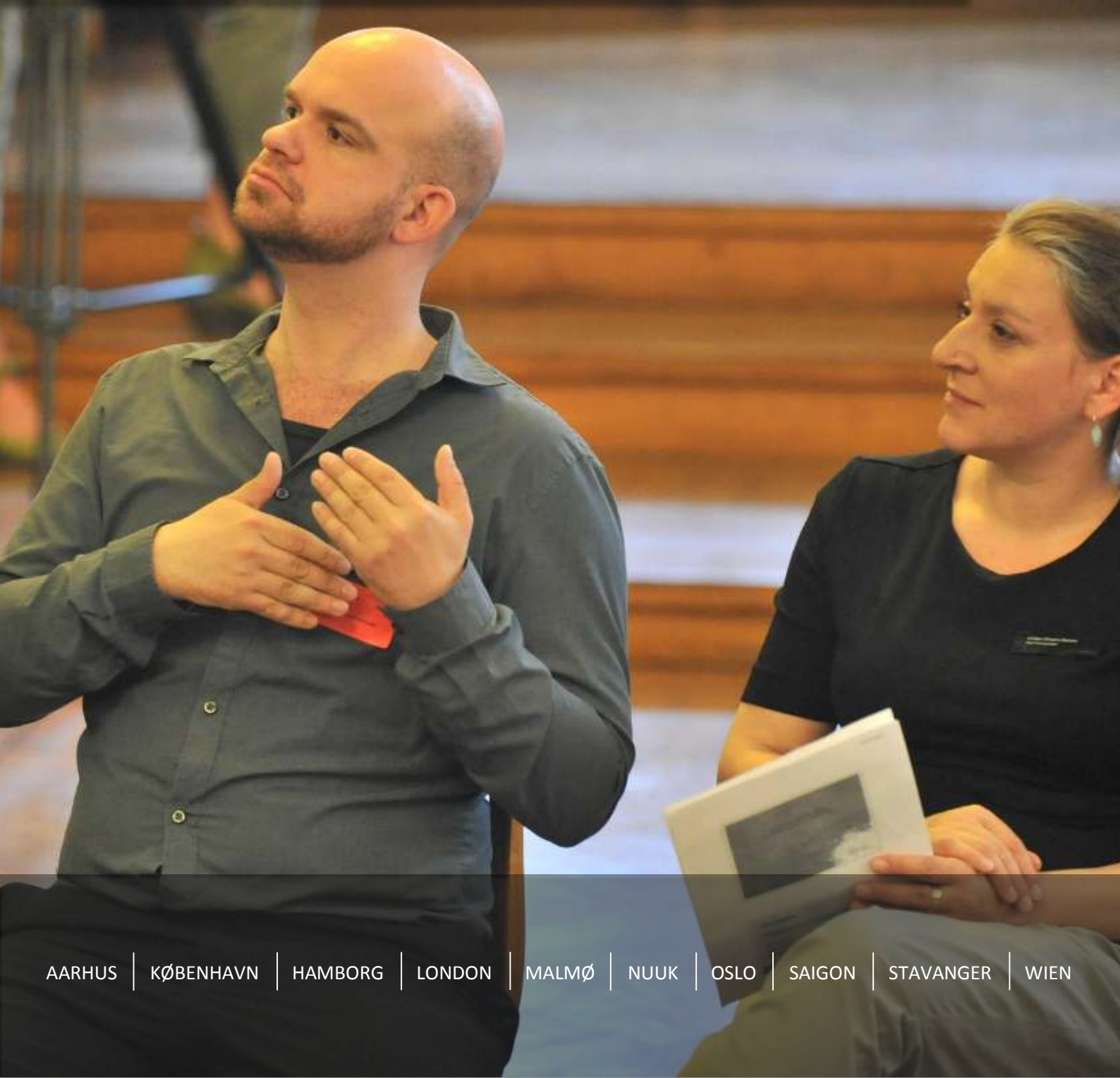

Evaluering af brugen af døve tegnsprogstolke

Danske Døves
Landsforbund

September 2015

INDHOLDSFORTEGNELSE

1.	INDLEDNING	3
2.	BAGGRUND OG PROJEKTBEKRIVELSE	4
3.	OVERORDNET KONKLUSION	9
4.	KVANTITATIV UNDERSØGELSE	10
4.1	Opsummering af fund i den kvantitative undersøgelse	10
4.2	Døve tolkebrugere	11
4.3	Døve Tegnsprogstolke	17
4.4	Hørende tegnsprogstolke	22
4.5	Professionelle	27
5.	INTERNE EVALUERINGER FORETAGET AF DDL	32
5.1	Opsummering af fund i de interne Evalueringer	32
5.2	Tolkevirksomheders fremtidige behov for døve tolke	34
5.3	Døvekonsulenters vurdering af behov for døve tolke	40
5.4	Evaluering af en konkret tolkesituation	48
5.5	Fokusgruppe med hørende tolke	51
5.6	Fokusgruppe med professionelle	56
5.7	Evaluering af tolkning ved sommerskole i Deaf Studies på AU d. 13. – 17. juli 2015	62

1. INDLEDNING

I denne rapport evalueres brugen af døve tegnsprogstolke. Det nærmere projekt som er evalueret beskrives nedenfor. Rapporten indeholder en kvantitativ del bestående af interviews gennemført med henholdsvis brugerne af døve tegnsprogstolke, døve tegnsprogstolke, hørende tegnsprogstolke samt professionelle, som er defineret som en gruppe, der arbejder med døve borgere til daglig. Denne kvantitative undersøgelse er foretaget af Epinion. Derudover opsummeres der på Danske Døves Landsforbunds interne evalueringsrapporter. På baggrund af den kvantitative undersøgelse og de interne evalueringsrapporter fra Danske Døves Landsforbund (herefter omtalt som DDL), er der endvidere foretaget en samlet evaluering af brugen af døve tegnsprogstolke.

Resten af rapporten er struktureret som følger. I kapitel 2 er baggrunden for det evaluerede projekt og projektets indhold kort beskrevet. I kapitel 3 præsenteres den samlede evaluering på baggrund af resultaterne fra den kvantitative undersøgelse, som er foretaget af Epinion, og DDL's interne evalueringer.

I kapitel 4 rettes fokus mod den kvantitative undersøgelse. Først opsummeres der på resultaterne i den kvantitative undersøgelse. Hernæst følger den fulde analyse, hvor der fokuseres på fire forskellige gruppers oplevelse af tolkesessionerne, hvor der er en døv tegnsprogstolk involveret i opgaven. De fire grupper er henholdsvis døve tolkebrugere, døve tegnsprogstolke, hørende tegnsprogstolke og professionelle.

I kapitel 5 opsummeres der først på resultaterne fra DDL's interne evalueringer, hvorefter de præsenteres i fuld længde.

2. BAGGRUND OG PROJEKTBEKRIVELSE

Baggrunden for projektet er det faktum, at en større gruppe døve ikke bruger tolk. Dette fremgår af flere undersøgelser og opgørelser – bl.a. Epinions tolkeudredning fra 2009 og Den Nationale Tolkemyndigheds redegørelse fra 2011. Ifølge sidstnævnte var det kun ca. 60 procent af døvegruppen, der var tolkebrugere under DNTM.

Der kan naturligvis være flere grunde til, at man ikke bruger tolk – herunder manglende viden om rettigheder og muligheder – men projektets hypotese var, at det for nogle mennesker tillige handler om, at de har svært ved at forstå – og blive forstået af – en hørende tegnsprogstolk. Vi mener, at dette gør sig gældende for mennesker, hvis tegnsprog af forskellige årsager afviger fra det standardiserede danske tegnsprog, som de hørende tolke har lært på tegnsprogstolkeuddannelsen.

Tegnsprogstolkeuddannelsen er en 3½ årig professionsbacheloruddannelse, der varetages af Center for Tegnsprog (CTT) under UCC på Sjælland og under VIA i Jylland. De uddannede tegnsprogstolke varetager på glimrende vis en lang række tolkeopgaver inden for standardiseret dansk tegnsprog, men vi mangler tegnsprogstolke med særlige sproglige kompetencer, der kan supplere de hørende tegnsprogstolke i forbindelse med tolkning for særlige grupper.

Fra udlandet ved vi, at døve tolke ofte – sammen med hørende tolke - bliver brugt til at tolke for de brugere, der af forskellige årsager har behov for en særlig sproglig tilpasning. Døve, der jo behersker tegnsprog på modersmålsniveau, har som udgangspunkt lettere ved at forstå – og blive forstået af – disse brugergrupper. En forklaring skal søges i, at hørende tegnsprogstolke ikke opnår et fuldstændigt flydende tegnsprog i løbet af den 3½ årige tolkeuddannelse.¹ Den sproglige tilpasning, der kræves af tolken, når man tolker for de særlige målgrupper, kræver tegnsprogskompetencer, der ligger udover de kompetencer, man opnår på den almindelige tegnsprogstolkeuddannelse, fordi det tegnsprog, der skal tolkes til/fra, afviger fra det standardiserede danske tegnsprog.

Med projektet skulle vi teste brugen af døve tolke, og det overordnede, langsigtede mål var således at forbedre de omtalte gruppers mulighed for at bruge tolk, således at de kunne opnå en bedre integration i samfundet og dermed en højere livskvalitet.

Tolkning for særlige målgrupper

Det drejer sig primært om følgende målgrupper, sådan som projektet var beskrevet i ansøgningen:

- Tolkning for døve indvandrere og flygtninge
- Tolkning for ældre døve

¹ Ifølge UCC hjemmeside når tolkene at beherske tegnsprog på B2 niveau (på den europæiske referenceramme for sprogkompetencer.)

- Tolkning for døve med andre handicaps f.eks. udviklingshæmning og/eller andre psykiske og mentale handicaps
- Tolkning for døvblinde

Der er også særlige opgaver for i øvrigt velfungerende og velintegrerede døve, som hørende tegnsprogstolke ikke kan varetage, men som vi med projektet ville forsøge at få varetaget af døve tolke:

Tolkning mellem forskellige tegnsprog

Ved internationale konferencer og møder med døve deltagere fra forskellige lande, bliver der allerede i dag flere steder i verden brugt døve tegnsprogstolke, der kan tolke mellem forskellige nationale tegnsprog samt mellem et nationalt tegnsprog og internationale tegn. Projektet ville også gøre sig erfaringer med tolkninger på dette område udført af døve tolke.

Retstolkninger

I pressede situationer kan det være en gevinst for døve brugere at kunne kommunikere direkte til en anden døv med samme modersmål for at sikre, at man bliver 100 procent forstået. Især hvis det danske tegnsprog ligger udenfor det standardiserede område og kræver særlige sproglige kompetencer.

Af indlysende årsager er det af afgørende betydning netop i denne situation, at tolkningen bliver så korrekt som muligt. I forbindelse med retstolkning ville vi afprøve, om døve tolke med fordel kunne indgå i tolketeamet for at sikre, at kommunikationen fungerede.

Projektbeskrivelse

De centrale aktiviteter i projektet var således at udvikle en række kursusmoduler, uddanne en gruppe døve tegnsprogstolke, udføre et antal tolkninger varetaget af døve tolke (for nogle opgavers vedkommende i samarbejde med hørende tolke) for de ovenfor beskrevne målgrupper, samt at evaluere disse.

Projektet rekrutterede indledningsvist 25 døve deltagere, der opfyldte de opstillede kriterier for optagelse på kurset.²

Kriterier for at kunne søge optagelse i projektet som døv tegnsprogstolk:

² Man lagde sig indledningsvist op af de kriterier, der gjaldt for den formelle kompetencegivende tegnsprogstolkeuddannelse, hvor man på kvote 1 skal have en gymnasial eksamen for at blive optaget, men man kan også søge gennem kvote 2, hvis man "ikke har en gymnasial eksamen, men erfaring og kompetencer, der kan sidestilles med adgangskravene og dermed kan søge om optagelse via en individuel kompetencevurdering".

- Døv med dansk tegnsprog som modersmål eller beherskelse af dansk tegnsprog på modersmålsniveau
- HF- eller anden gymnasial uddannelse eller relevant erhvervs erfaring

Det blev vurderet en fordel, hvis ansøgerne havde:

- gennemgået relevante kurser om døves sprog og kultur
- allerede havde erfaring med tegnsprogstolkning, fx gennem sit arbejde som pædagog, lærer eller kontaktperson til døvblinde
- havde erfaring med en eller flere af projektets målgrupper: Ældre døde, døvblinde, døde med anden etnisk baggrund, udviklingshæmmede døde

I første modulkursus deltog 25 ansøgere. Efter modulet skulle ansøgerne aflevere en prøve i form af en videooptaget tolkning, som indgik i den samlede vurdering af ansøgernes evner. Denne vurdering lagde vægt på, at man skulle kunne fungere som tegnsprogstolke i projektperioden, og de ansøgere, der blev vurderet til at have lang vej igen til at opnå dette, blev sorteret fra. Et team af hørende og døde tolkelærere udvalgte 13 døde, som blev optaget som kursister og tegnsprogstolke i projektperioden. To valgte at udgå af projektet undervejs, mens den resterende gruppe på 11 fortsatte til projektets afslutning og blev certificerede som døde tegnsprogstolke af Den Nationale Tolkemyndighed i maj 2015.

Der blev udviklet i alt 9 kursusmoduler, der blev afholdt over 9 weekends i en periode fra marts 2013 til september 2014. Modulkurserne indeholdt undervisning i tolkeprocessen, -etik, -teknik og samarbejde med hørende tegnsprogstolke. Udover modulkurserne blev der afholdt et antal workshops og lektiecafeer. De fleste kurser og workshops var åbne for hørende tolke, idet samarbejdet i et team af hørende og døde tolke er en særlig disciplin, som kræver træning, også af hørende tolke.

I alt blev der afholdt følgende antal undervisningstimer:

Modulkurser: 137
Workshops: 19,5
Lektiecafeer: 14,5

Projektet har udarbejdet en detaljeret beskrivelse af kursusmodulerne, der kan rekvireres på www.deaf.dk.

Allerede i april 2013 begyndte de første døde tolke i projektet så småt at tage ud og tolke. Lærerne styrede, hvornår de enkelte tolke blev vurderet klar til at tolke, samt indenfor hvilke områder. Projektet opbyggede dermed sin egen lille tolkevirksomhed, der langsomt tog til i omfang i løbet af projektperioden. Sideløbende hermed blev der brugt energi og resurser på at nå ud til de potentielle målgrupper med information om projektet. Undervejs hjalp mange professionelle indenfor døveverdenen med at sprede informationen ud – herunder tolkevirksomheder, døvekonsulenter, pædagoger, social og sundhedshjælpere mfl. Ikke kun var det en udfordring at nå ud til de målgrupperne med information, men vi oplevede også, at det indledningsvist kunne være svært for brugerne at erkende behovet, ligesom der var mange misforståelser omkring døde tolke. En tydelig tendens gennem hele projektperioden var, at når først brugerne havde oplevet en tolkning med døde tolke, kom de igen. Som de første målgrupper, der tog døde tolke til sig, var døvblinde tolkebrugere og ældre døde på plejehjem, og vi oplevede gennem hele perioden en stigende

efterspørgsel på døve tolke især fra døvblinde brugere. Dette resulterede i at vi – desværre – var nødsaget til lukke for døvblinde brugere i de sidste fem måneder af projektperioden. Dette skete for at allokere resurser nok til at få flere erfaringer med de andre målgrupper. I løbet af projektperioden nåede vi ud til samtlige brugergrupper – ligesom vi indhøstede erfaringer med tolkninger inden for stort set alle sektorområder. Tolkninger mellem forskellige tegnsprog og retstolkninger fik vi også en del erfaringer med under projektperioden.

Definitionen af de fire målgrupper blev i løbet af projektperioden taget op til revision, idet det viste sig, at der var et antal brugere, der havde behov for døve tolke, som ikke var omfattet af de fire målgrupper, sådan som de indledningsvist var beskrevet. Det blev derfor besluttet at udvide definitionen af den ene målgruppe (døve med andre handicaps) til *døve med særlige sproglige eller kommunikative behov*. Ændringen er dels bygget på projektets egne erfaringer med de pågældende brugere, dels på dialog med professionelle (konsulenter m.fl.) i døveverdenen. Af evalueringsrapporten fremgår også forskellige grupperes kommentarer til/beskrivelser af målgrupperne – disse ses både i fokusgruppeinterviewene samt i spørgeskemaundersøgelserne.³

Det opsatte mål for projektet var, at vi skulle nå ud til 250 unikke brugere under projektperioden. Vi opnåede at komme ud til 295 unikke tolkebrugere – heraf 136 fra de fire målgrupper og 159 fra gruppetolkninger, konferencer, internationale møder mv. Hertil kommer en gruppe på ca. 480 brugere, der alle har deltaget i gruppetolkninger (seminarer, konferencer mv.), men hvor det ikke har været muligt at skaffe komplette deltagerlister, og hvoraf vi altså ikke kan afgøre, hvor mange der er unikke.⁴

De 295 unikke brugere, fordeler sig med 101 mænd og 183 kvinder.⁵

Brugerne fra de fire målgrupper i projektet fordeler sig procentuelt således:

- Ældre: 34 %
- Døvblinde og døve med synshandicap: 17%
- Døve med anden etnisk baggrund: 28%
- Døve med særlige sproglige og/eller kommunikative behov: 21%

³ I Epinions rapport benævnes målgruppen dog fortsat "døve med tillægshandicap" i overensstemmelse med den oprindelige definition.

⁴ Dette skal ses på baggrund af, at projektet bl.a. også har tolket ved åbne møder og forsamlinger, hvor der ikke har været tilmelding eller lign.

⁵ Der har været 11 tilfælde, hvor det ikke ud fra navnet har været muligt for projektet at afgøre, om der var tale om en mandlig eller kvindelig bruger.

Som nævnt blev der tolket inden for mange forskellige områder og sektorer:

- Kultur (teater, film, oplæg, foredrag i kirke, familiekursus på CBG)
- Sundhed: (læge, øjenklinik, fysioterapeut, ryklinik, scanning)
- Hospital
- Justits (advokatbistand, afhøring)
- Sociale /fritidsaktiviteter (miniferie m Fuglesangscentret, banko, aktiviteter på Egebækhus, husmøde, avislæsning, tidens tegn)
- Kirke (Gudstjeneste med kaffebord)
- Beskæftigelse (jobsamtaler, jobcenter)
- Undervisning (inkl. møder med studievejleder, FVU)
- Kommuner (møder med sagsbehandler)
- Foreningsarbejde (FDDB bestyrelse, landsmøde, erfagrunder, lederkurser, generalforsamling, konferencer, internationale møder)
- Andet

Evaluering blev aftalt med Epinion. Der blev indledningsvist udarbejdet et meget omfattende evalueringsskema, som blev lagt ud på nettet, og som alle blev opfordret til at besvare efterfølgende (brugere, tolke og professionelle i døveverdenen, der deltog i en samtale eller et møde, som blev tolket af døve tolke). I august 2014 fik vi udarbejdet en midtvejsevaluering, der viste at svarprocenten blandt brugerne var meget lav.

På baggrund heraf blev evalueringen omlagt og fokuserede herefter primært på at få flere besvarelser fra brugerne selv. De vigtigste spørgsmål blev udvalgt og indgik i et meget enkelt spørgeskema, der blev uddelt på papir til brugerne straks efter tolkningen. De brugere, der havde behov for det, fik gennemgået spørgsmålene på tegnsprog af tolkene, mens selve udfyldelsen af spørgeskemaet blev overladt til brugeren selv. Alle besvarelser blev sendt til Epinion, der har forestået optælling og sammenskrivning heraf.

3. OVERORDNET KONKLUSION

I både den kvantitative undersøgelse, som er foretaget af Epinion, og i DDL's interne evalueringer, vurderes brugen af døve tegnsprogstolke som et positivt tiltag. I den kvantitative undersøgelse er der på de fleste parametre udbredt enighed om, at brugen af døve tolke er positivt tiltag på tværs af de fire grupper; tolkebrugere, døve tegnsprogstolke, hørende tegnsprogstolke og de professionelle.

På enkelte parametre er der imidlertid forskelle og uenigheder i vurderingerne på tværs af de adspurgte grupper. De hørende tegnsprogstolke mener eksempelvis ikke, at de døve tolkebrugere siger mere eller bedre kan gøre sig forståelige, når der er en døv tegnsprogstolk tilstede. De døve tolkebrugere og de døve tegnsprogstolke mener imidlertid at dette er tilfældet.

DDL's interne evalueringer viser ligeledes et overvejende positivt indtryk af brugen af døve tegnsprogstolke. Det fremgår endvidere af DDL's interne evalueringer, at både tolkevirksomhederne og døvekonsulenterne mener, at der er bestemte grupper og opgaver, hvor der i særlig høj grad er behov for døve tegnsprogstolke. Tolkevirksomhederne og døvekonsulenterne er enige om, at døve med en anden etnisk baggrund end dansk og døve med yderligere funktionsnedsættelse er grupper, som i særlig grad har brug for, at der er en døv tegnsprogstolk tilstede ved tolkeopgaver.

Tolkevirksomhederne og døvekonsulenterne er ligeledes enige om, at tolkeopgaver, hvor der skal oversættes fra et sprog til et andet - eksempelvis ved internationale konferencer, er tolkeopgaver hvor det i særlig grad er vigtigt, at der er en døv tegnsprogstolk tilstede. Af DDL's interne evalueringer fremgår det endvidere, at man med fordel kan fokusere på yderligere uddannelse til de døve tegnsprogstolke, så denne gruppe bl.a. bliver mere professionaliseret.

På baggrund af både den kvantitative undersøgelse, som er foretaget af Epinion, og DDL's interne evalueringer, må man således samlet konkludere anvendelse af døve tegnsprogstolke som et positivt tiltag. Vurderingen heraf beror dog alene på, at de forskellige aktører, som har været involveret i brugen af døve tegnsprogstolke, i overvejende grad mener, at brugen af døve tegnsprogstolke har været gavnligt. Dog lader det til, på baggrund af DDL's interne evalueringer, at visse grupper i højere grad end andre, har behov for at der er døve tegnsprogstolke tilstede ved tolkeopgaver. I den kvantitative undersøgelse fremgår det ligeledes, at der er forskelle blandt grupperne. Nogle af grupperne lader til i højere grad end andre, at have et behov for at anvende døve tegnsprogstolke. Da der er få besvarelser i nogle af grupperne, må fordelingerne for disse grupper imidlertid tolkes varsomt. Man kan derfor ikke på baggrund af den kvantitative undersøgelse fastslå om der reelt er forskelle blandt grupperne. Derudover fremgår det af flere af DDL's interne evalueringer, at der er et udbredt ønske om, at de døve tegnsprogstolke får yderligere uddannelse, så de kan agere endnu mere professionelt både i forhold til de hørende tegnsprogstolke og over for de døve tolkebrugere.

4. KVANTITATIV UNDERSØGELSE

I den kvantitative undersøgelse, som er foretaget af Epinion, er personer der har været involveret i tolkeopgaver, hvor der er blevet benyttet døve tegnsprogstolke, via spørgeskema blevet spurgt om deres oplevelse og vurdering af den konkrete tolkeopgave. De forskellige involverede grupper der er blevet spurgt til deres oplevelse af brugen af døve tegnsprogstolke er som følger: Døve tolkebrugere, døve tegnsprogstolke, hørende tegnsprogstolke og professionelle (jf. afsnit ovenfor).

I tabellerne i dette kapitel fremgår spørgsmålsformuleringen, den procentuelle fordeling på de forskellige svarkategorier, samt antal besvarelser på de enkelte spørgsmål (eksempelvis n=117).

4.1 OPSUMMERING AF FUND I DEN KVANTITATIVE UNDERSØGELSE

I dette afsnit vil fundene i den kvantitative undersøgelse kort blive præsenteret på tværs af grupperne. Både døve tolkebrugere, de hørende tegnsprogstolke, de døve tegnsprogstolke og de professionelle, er overordnet set positive omkring brugen af døve tegnsprogstolke.

På stort set samtlige spørgsmål, hvor der er anvendt fempunktskalaer, anvender størstedelen af deltagerne i undersøgelsen de to mest positive svarkategorier (Eksempelvis "Meget tilfreds" og "Tilfreds"). Dette gør sig gældende på tværs af de fire grupper. Eksempelvis er 89 % af tolkebrugerne tilfredse eller meget tilfredse med tolkesessionerne, hvor der var en døv tegnsprogstolk til stede, og for både de hørende tegnsprogstolke, de døve tegnsprogstolke og de professionelle er det minimum 80 %, inden for den enkelte gruppe, der finder det relevant eller meget relevant at der var en døv tegnsprogstolk tilstede ved tolkningerne.

Der er dog også enkelte forskelle mellem de fire grupper, hvor nogle grupper er lidt mindre positive end de øvrige. De hørende tegnsprogstolke synes eksempelvis ikke i høj grad, at tolkebrugerne sagde mere eller bedre kunne udtrykke sig, når der var en døv tegnsprogstolk til stede. Dette mener tolkebrugerne og de døve tolke imidlertid var tilfældet.

Tolkebrugerne kan opdeles i forskellige undergrupper: Almindelige døve, døve over 60 år, døvblinde brugere, brugere med anden etnisk baggrund og brugere med tillægshandicap. Et par af spørgsmålene til tolkebrugerne er opdelt på disse grupper i den kvantitative undersøgelse. Der ses en tendens til, at de døvblinde brugere, brugere med anden etnisk baggrund end dansk og brugere med tillægshandicap i højere grad føler at de har behov for at benytte døve tegnsprogstolke i forhold til de almindelige døve og døve over 60 føler. Da der er få besvarelser i nogle af disse grupper, må man dog være varsom når man tolker på fordelingerne for disse grupper. Man kan derfor ikke med sikkerhed sige, om der reelt er en forskel i de forskellige gruppers behov for at anvende døve tegnsprogstolke.

Alt i alt mener både tolkebrugerne, de døve tegnsprogstolke, de hørende tegnsprogstolke og de professionelle, at brugen af døve tegnsprogstolke er et positivt tiltag.

4.2 DØVE TOLKEBRUGERE

I dette afsnit fokuseres der på de døve tolkebrugeres oplevelse af brugen af døve tegnsprogstolke. Det skal bemærkes at der er variation i antallet af besvarelser på de enkelte spørgsmål til disse brugere, og det højeste antal besvarelser på et enkelt spørgsmål er 117. Dette skyldes at der er enkelte spørgsmål, som er blevet fjernet i løbet af undersøgelsesperioden og derudover er der enkelte spørgsmål som ikke stilles til alle grupperne af døve (Almindelige døve, døve over 60 år, døvblinde brugere, brugere med anden etnisk baggrund og brugere med tillægshandicap).

De døve tolkebrugere er blevet spurgt om, hvor tilfredse de var med tolkningen, hvor der var en døv tegnsprogstolk tilstede. Af Tabel 1 fremgår det, at 43 % er meget tilfredse med tolkningen, 46 % er tilfredse, mens 8 % svarer at de hverken er tilfredse eller utilfredse med tolkningen. 2 % har svaret ved ikke / ønsker ikke at svare på spørgsmålet. Dette indikerer at tolkebrugerne alt i alt er tilfredse med tolkninger hvor der er en døv tegnsprogstolk tilstede.

Tabel 1: Tilfredshed med tolkningen

	Meget tilfreds	Tilfreds	Hverken / eller	Utilfreds	Meget utilfreds	Ønsker ikke at svare / Ved ikke	Total
Hvis du tænker på din oplevelse af tolkningen, hvor tilfreds var du så med tolkningen alt i alt?	43%	46%	8%	0%	0%	2%	n=83

Tolkebrugerne er ligeledes blevet spurgt om de synes det var nemt eller svært at forstå den døve tegnsprogstolks tegnsprog, og om de oplevede at det var nemt eller svært for den døve tegnsprogstolk at forstå den døve tolkebruger. Af

Tabel 2 fremgår det, at 54 % fandt det meget nemt at forstå den døve tegnsprogstolks tegnsprog mens 34 % fandt det nemt at forstå den døve tegnsprogstolks tegnsprog. Samlet set synes 88 % dermed at det enten var nemt eller meget nemt at forstå den døve tegnsprogstolks tegnsprog.

Der er ligeledes en stor andel af de døve tolkebrugere som oplevede at det var nemt for den døve tegnsprogstolk at forstå den døve tolkebruger. 53 % har givet udtryk for, at det virkede meget nemt for den døve tegnsprogstolk at forstå den døve tolkebruger, mens 14 % har givet udtryk for at det virkede nemt for den døve tolkebruger. Omkring to ud af tre mener dermed at det virkede til at den døve tegnsprogstolk enten havde nemt eller meget nemt ved at forstå den døve tolkebruger.

Omkring hver fjerde tolkebruger har angivet at de enten ikke ønsker at svare på spørgsmålet eller at de ikke ved hvad de skal svare på spørgsmålet, hvilket må betegnes som en relativ stor andel. Dette kan dog være et udtryk for, at den døve tolkebruger ikke kunne vurdere om den døve tegnsprogstolk kunne forstå tolkebrugeren idet tolkebrugeren har deltaget i en aktivitet, hvor den døve tolkebruger ikke har skullet gøre sig forståelig over for tolken f.eks. hvis vedkommende har overværet forelæsninger, teaterforestillinger eller andre aktiviteter, hvor tolkebrugeren kun har deltaget som publikum. Dette gør sig ligeledes gældende i de øvrige spørgsmål, hvor der er en relativ høj andel på svarkategorien *ønsker ikke at svare / ved ikke*.

Tabel 2: Kommunikation mellem tolkebruger og den døve tegnsprogstolk

	Meget nemt	Nemt	Hverken nemt / eller svært	Ikke så godt	Slet ikke	Ønsker ikke at svare / Ved ikke	Total
Synes du, at det var nemt eller svært at forstå den døve tegnsprogstolks tegnsprog?	54%	34%	7%	1%	0%	4%	n=117
Oplevede du, at det var nemt eller svært for den døve tegnsprogstolk at forstå dig?	53%	14%	7%	0%	0%	26%	n=85

De døve tolkebrugere er ligeledes blevet spurgt ind til, i hvor høj grad de er enige i en række udsagn i forbindelse med deres tolkesession, hvor der både deltog en døv tegnsprogstolk og en hørende tegnsprogstolk.

Tabel 3: Enighed i specifikke udsagn

	Helt enig	Enig	Hverken/eller	Uenig	Helt uenig	Ønsker ikke at svare / Ved ikke	Total
Næste gang jeg skal til et lignende arrangement eller møde vil jeg bruge en døv tegnsprogstolk?	47%	22%	14%	0%	2%	16%	n=51
Jeg synes, at den døve tegnsprogstolk alt i alt hjalp mig til at forstå det hele bedre? / Jeg synes, at tolkningen alt i alt fungerede bedre end andre lignende tolkninger, fordi den døve tegnsprogstolk var til stede?	43%	27%	17%	0%	1%	12%	n=117
Jeg synes, at jeg sagde mere end jeg plejede, fordi den døve tegnsprogstolk var til stede?	25%	24%	14%	4%	0%	33%	n=51
Når jeg bruger en hørende tegnsprogstolk, har tolken ofte problemer med at forstå mit tegnsprog?	18%	28%	19%	9%	5%	21%	n=108
Når jeg bruger en hørende tegnsprogstolk, har jeg ofte problemer med at forstå tolkens tegnsprog?	14%	19%	22%	15%	11%	19%	n=108
Jeg har tidligere fravalgt, at deltage i lignende arrangementer med hørende fordi jeg ved, det er svært at forstå tegnsprogstolken	9%	13%	15%	12%	13%	38%	n=108

Af Tabel 3 fremgår det at en stor andel af de døve tolkebrugere, som har prøvet tolkning hvor der er en døv tegnsprogstolk tilstede, er enige eller meget enige i, at de ønsker at der er en døv tegnsprogstolk tilstede næste gang de skal anvende tolkning. 69 % er således enige eller meget enige i, at de vil anvende en døv tegnsprogstolk næste gang de skal til et arrangement hvor de har behov for en tolk. En stor andel mener også at den døve tegnsprogstolk hjalp dem til at forstå det hele bedre eller at tolkningen fungerede bedre end andre tolkninger hvor der ikke er en døv tegnsprogstolk tilstede. 70 % har således svaret at de er enige eller meget enige i dette udsagn. Omkring halvdelen er enten enige eller meget enige i, at de sagde mere end de plejer fordi den døve tegnsprogstolk var tilstede. Dette gør sig nemlig gældende for 49 % af tolkebrugerne.

Omkring halvdelen har imidlertid tilkendegivet at de er enige eller meget enige i, at når de anvender en hørende tegnsprogstolk så har tolken problemer med at forstå tolkebrugeren tegnsprog. Dette gør sig gældende for 46 % af de adspurgte tolkebrugere, og må betegnes som en høj andel.

Tilsvarende er det kun 14 % der er enten uenige eller meget uenige i at hørende tolke normalt har problemer med at forstå dem. Derudover er der 21 % som har svaret ved ikke / ønsker ikke at svare til dette spørgsmål.

33 % af de døve tolkebrugere giver ligeledes udtryk for at de er enige eller meget enige i at når der anvendes en hørende tegnsprogstolk, så har tolkebrugeren ofte problemer med at forstå tegnsprogstolkens tegnsprog. 22 % giver udtryk for at de er enige eller meget enige i, at de tidligere har fravalgt at deltage i arrangementer med hørende fordi de ved at det er svært at forstå tegnsprogstolken. Andelen der har svaret ønsker ikke at svare / ved ikke, er relativ høj på en del af spørgsmålene. Dette kan skyldes at personerne ikke mener spørgsmålet er relevant for dem, fordi de kun har behov for døve tolke ved internationale tolkninger, hvorfor de har svært ved at angive hvor enige de er i spørgsmålet.

Tabel 4: Deltagelse i fremtidige arrangementer

	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I lav grad	Slet ikke	Ønsker ikke at svare / Ved ikke	Total
Er der arrangementer eller møder, som du før har afholdt dig fra at deltage i, som du nu vil deltage i, hvis du kan bestille en døv tegnsprogstolk?	32%	17%	15%	1%	9%	26%	n=117

De døve tolkebrugere er ligeledes blevet spurgt om der er arrangementer eller møder, som de før har afholdt sig fra at deltage i, som de nu vil deltage i, hvis de kan bestille en døv tegnsprogstolk. Af Tabel 4 fremgår det at næsten halvdelen af de døve tolkebrugere enten i høj grad eller i meget høj grad mener, at de ville deltage i flere arrangementer, hvis de kan bestille en døv tegnsprogstolk. Omkring 10 % mener ikke, at det at de kan bestille en døv tegnsprogstolk, vil medføre at de vil deltage i flere arrangementer eller møder

Af DDLs interne evalueringer, som præsenteres senere i rapporten, fremgår det, at der lader til at være nogle grupper der har større gavn af brugen af døve tegnsprogstolke end andre. I det følgende er enkelte af spørgsmålene, der er stillet til tolkebrugerne derfor opdelt på de fem grupper: Almindelige døve, døve over 60 år, døvblinde brugere, brugere med anden etnisk baggrund og brugere med tillægshandicap.

Tabel 5 Jeg synes, at den døve tegnsprogstolk alt i alt hjalp mig til at forstå det hele bedre? / Jeg synes, at tolkningen alt i alt fungerede bedre end andre lignende tolkninger, fordi den døve tegnsprogstolk var til stede?

	Helt enig	Enig	Hverken/eller	Uenig	Helt uenig	Ønsker ikke at svare / Ved ikke	Total
Almindelige døve	32%	32%	17%	0%	0%	20%	n=41
Døve over 60 år	43%	23%	23%	0%	3%	7%	n=30
Døvblinde	47%	40%	13%	0%	0%	0%	n=15
Døve med anden etnisk baggrund	52%	22%	11%	0%	0%	15%	n=27
Døve med et tillægshandicap	75%	0%	25%	0%	0%	0%	n=4

Af Tabel 5 fremgår det, at især tolkebrugere som er døvblinde, tolkebrugere der har en anden etnisk baggrund samt tolkebrugere med et tillægshandicap synes at den døve tegnsprogstolk hjalp dem med at forstå det hele bedre. For disse tre grupper er det således minimum 70 % inden for hver enkelt gruppe, der er enige eller helt enige i at den døve tegnsprogstolk hjalp dem til at forstå det hele bedre. Især de døvblinde tolkebrugere lader til at få meget ud af brugen af døve tegnsprogstolke, da 87 % af denne gruppe har svaret at de er enige eller helt enige i, at den døve tegnsprogstolk hjalp dem til at forstå det hele bedre. Inden for grupperne almindelige døve og døve over 60 år er der også en stor andel der er enige eller helt enige i at den døve tegnsprogstolk hjalp dem til at forstå det hele bedre, men andelen er lavere end blandt de tre andre målgrupper.

Det er endvidere interessant, at de tre grupper, hvor der er den største andel der synes at brugen af døve tegnsprogstolke får dem til at forstå det hele bedre, også er dem der i størst grad mener, at de vil deltage i flere arrangementer, hvis de har mulighed for at bestille en døv tegnsprogstolk fremover. Af Tabel 6 fremgår det således hvor enige de forskellige målgrupper er i følgende udsagn: *Er der arrangementer eller møder, som du før har afholdt dig fra at deltage i, som du nu vil deltage i, hvis du kan bestille en døv tegnsprogstolk?*

Tabel 6 Er der arrangementer eller møder, som du før har afholdt dig fra at deltage i, som du nu vil deltage i, hvis du kan bestille en døv tegnsprogstolk?

	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I lav grad	Slet ikke	Ønsker ikke at svare / Ved ikke	Total
Almindelige døve	17%	17%	12%	2%	15%	37%	n=41
Døve over 60 år	27%	13%	23%	0%	10%	27%	n=30
Døvblinde brugere	47%	13%	33%	0%	0%	7%	n=15
Døve med anden etnisk baggrund	52%	22%	4%	0%	4%	19%	n=27
Døve med et tillægshandicap	50%	25%	0%	0%	0%	25%	n=4

Af Tabel 6 fremgår det at næsten halvdelen af de døvblinde tolkebrugere har givet udtryk for, at de er enige i udsagnet i meget høj grad. Lidt over halvdelen af tolkebrugerne af anden etnisk herkomst har ligeledes givet udtryk for at de er enige i udsagnet i meget høj grad. Blandt målgruppen døve med et tillægshandicap er det halvdelen der har givet udtryk for, at de i meget høj grad er enige i udsagnet. Inden for målgruppen tolkebrugere over 60 år er det imidlertid kun omkring hver fjerde der i meget høj grad er enige i udsagnet, mens det inden for målgruppen almindelige døve er under hver femte, der i meget høj grad er enige i udsagnet.

De to spørgsmål, hvor besvarelserne er opdelt på de fem grupper, indikerer at det er døvblinde tolkebrugere, tolkebrugere af anden etnisk herkomst og brugere med et tillægshandicap som drager mest nytte af brugen af døve tegnsprogstolke.

Af ovenstående afsnit, omhandlende de døve tolkebrugere, fremgår det, at langt de fleste af de døve tolkebrugere på de fleste parametre er glade for brugen af døve tegnsprogstolke. Hele 89 % af tolkebrugerne var således tilfredse eller meget tilfredse med tolkningen, hvor der var en døv tegnsprogstolk tilstede. Det er derudover interessant at en relativ stor andel af tolkebrugerne giver udtryk for, at de anser det for vanskeligt for tolkebrugere at forstå hørende tegnsprogstolkes tegnsprog, og de vurderer også at der er vanskeligt for den hørende tolk at forstå tolkebrugerens tegnsprog. Derimod giver tolkebrugerne udtryk for, at det er nemt at forstå den døve tegnsprogstolks tegnsprog og omvendt. Alt i alt er tolkebrugerne således glade for brugen af døve tegnsprogstolke.

På enkelte spørgsmål er det endvidere undersøgt, om der er forskelle blandt de forskellige grupper, og det lader til at døvblinde, døve med anden etnisk baggrund end dansk samt døve med yderligere funktionsnedsættelse i højere grad end de øvrige grupper drager nytte af brugen af døve tegnsprogstolke. Da der i visse af målgrupperne kun er få besvarelser kan der imidlertid være usikkerhed forbundet med fordelingerne, som er opdelt på de fem grupper: Almindelige døve, døve over 60 år, døvblinde brugere, brugere med anden etnisk baggrund og brugere med tillægshandicap.

4.3 DØVE TEGNSPROGSTOLKE

I dette afsnit ses der nærmere på hvordan døve tegnsprogstolke oplevede tolkninger, hvor der var en døv tegnsprogstolk tilstede. Det skal bemærkes at en række af spørgsmålene ikke har været relevante at besvare i alle situationer. Dette er bl.a. i forbindelse med konferencer og teaterforestillinger, hvor det ikke er relevant eksempelvis at besvare spørgsmålet om tolkebrugeren virkede til bedre at kunne gøre sig forståelig.

Af Tabel 7 fremgår det, at over 50 % af de døve tegnsprogstolke mener at tolkebrugeren enten i meget høj grad eller i høj grad bedre kunne gøre sig forståelig. Dette gør sig gældende i 57 % af tolkesessionerne. I 49 % af sessionerne har de døve tegnsprogstolke desuden givet udtryk for, at tolkebrugeren enten i høj grad eller i meget høj grad sagde mere end almindeligt.

Det ses ligeledes i Tabel 7 at de døve tegnsprogstolke i langt de fleste tilfælde mener at tolkebrugerne virkede til at være tilfredse med tolkningen. I 82 % af tolkeopgaverne har de døve tolke således givet udtryk for, at de enten i høj grad eller i meget høj grad mener, at tolkebrugerne var tilfredse med tolkningen.

Tabel 7: Vurdering af tolkebrugeren på en række parametre

	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I lav grad	Slet ikke	Ved ikke	Ikke relevant	Total
I forhold til dine erfaringer som døv, virkede det til, at den døve tolkebruger bedre kunne gøre sig forståeligt	37%	20%	4%	2%	3%	4%	29%	n=182
I forhold til dine erfaringer som døv, virkede det til, at den døve tolkebruger sagde mere end almindeligt	33%	16%	5%	1%	2%	12%	31%	n=182
I forhold til dine erfaringer som døv, virkede det til, at den døve tolkebruger var tilfreds med tolkningen	54%	28%	10%	1%	0%	2%	5%	n=182

Af Tabel 8 fremgår det, at de døve tegnsprogstolke især mener, at de hørende tegnsprogstolke bidrog til forståelsen af hvad den hørende samtalepartner sagde, hvilket 70 % af de døve tegnsprogstolke har givet udtryk for. Der er ligeledes en stor andel der har givet udtryk for, at det giver en øget professionalitet at den hørende tegnsprogstolk er tilstede, hvilket 57 % har givet udtryk for. Lidt over halvdelen af de døve tolke mener, at tilstedeværelsen af en hørende tegnsprogstolk særligt hjælper med tolkningen til dansk tale. At det kun er lidt over halvdelen af de adspurgte der mener, at hørende tolke bidrager med tolkning til dansk tale kan skyldes, at en del af de døve tolkebrugere kun har været involveret i tolkeopgaver, hvor der ikke blevet stemmetolket. På de øvrige parametre er det under halvdelen af de døve tolke der mener at tilstedeværelsen af en

hørende tegnsprogstolk, er medvirkende til en væsentlig forbedring på de enkelte parametre. Det skal bemærkes at der kun er 30 besvarelser, hvilket tænkes at være fordi der er en stor gruppe af de døve tolke, som ikke har følt sig i stand til at vurdere hvad den hørende tolk bidrog med i forbindelse med tolkesessionen eller hvis tolkesessionerne har fundet sted uden at der har været en hørende tegnsprogstolk tilstede. Sidstnævnte virker som en plausibel forklaring, da DDL har registreret at der i omkring halvdelen af de bestilte tolkninger kun har været en døv tegnsprogstolk tilstede.

Tabel 8: Hvad tilføjede den hørende tegnsprogstolk særligt til tolkningen?

	Procent der har svaret, at den hørende tegnsprogstolk tilføjede noget til dette parameter	n
Forståelse af hvad den hørende samtalepartner sagde	70%	30
Professionalitet	57%	30
Tolkning til dansk tale	53%	30
En tryk situation for den døve tolkebruger	43%	30
Viden om hørendes kultur	27%	30
Viden om tegnsprog	23%	30
Identitetsfællesskab med den døve tolkebruger	23%	30
Identitetsfællesskab med den hørende	23%	30
Forståelse af hvad den døve tolkebruger sagde	20%	30
Viden om dansk	20%	30
Viden om døves kultur	17%	30
Andet	3%	30
Ved ikke	0%	30

Af Tabel 9 fremgår det, at de døve tolke mener, at de særligt bidrager til, at det er en tryk situation for den døve tolkebruger. Næsten otte ud af ti mener således at de er medvirkende til at det bliver en mere tryk situation for den døve tolkebruger. Lidt over halvdelen af de døve tegnsprogstolke mener, at det tilføjer et identitetsfællesskab med den døve tolkebruger, at en døv tolk er tilstede. 47 % mener at det tilføjer en øget viden om tegnsprog at de er tilstede, og 43 % mener at det øger forståelsen for hvad tolkebrugeren siger. 42 % mener det giver en øget professionalitet, at en døv tolk er tilstede, mens 40 % mener at det øger viden om døves kultur at de er tilstede.

Tabel 9: Hvad tilføjede den døve tegnsprogstolk særligt til tolkningen?

	Procent der har svaret, at den døve tegnsprogstolk tilføjede noget til dette parameter	n
En tryk situation for den døve tolkebruger	79%	182
Identitetsfællesskab med den døve tolkebruger	56%	182
Viden om tegnsprog	47%	182
Forståelse af hvad den døve tolkebruger sagde	43%	182
Professionalitet	42%	182
Viden om døves kultur	40%	182
Forståelse af hvad den hørende samtalepartner sagde	32%	182
Viden om dansk	23%	182
Viden om hørendes kultur	18%	182
Identitetsfællesskab med den hørende	10%	182
Tolkning til dansk tale	5%	182
Andet	2%	182
Ved ikke	2%	182

Af Tabel 10 fremgår det, at de døve tegnsprogstolke enten i høj grad eller i meget høj grad synes, at samarbejdet med den hørende tegnsprogstolk fungerede godt, hvilket 97 % har givet udtryk for, mens 3 % har givet udtryk for, at de kun mener at samarbejdet i nogen grad fungerede godt. De fleste synes også at det var afklaret hvilken rolle de to tolke havde. 90 % har således givet udtryk for at de i høj grad eller i meget høj grad vidste hvilken rolle de selv havde, mens 83 % var enige i at de enten i høj grad eller i meget høj grad mener, at det var klart hvilken rolle den hørende tolk havde.

Tabel 10: Samarbejde mellem døve og hørende tegnsprogstolke

	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I lav grad	Slet ikke	Ved ikke	Total
Synes du, at samarbejdet mellem den hørende tegnsprogstolk og dig fungerede godt?	67%	30%	3%	0%	0%	0%	n=182
I hvilken grad synes du, at det var klart, hvilken rolle du havde i tolkningen i forhold til den hørende tegnsprogstolk?	33%	57%	7%	0%	0%	3%	n=182
I hvilken grad synes du, at det var klart, hvilken rolle den hørende tegnsprogstolk havde i forhold til dig?	30%	53%	10%	0%	0%	7%	n=182

Af Tabel 11 fremgår det at næsten 90 % af de døve tolke mener, at tolkebrugerens nemt eller meget nemt kunne forstå deres tegnsprog, og næsten 90 % af de døve tolke vurderer at det enten var nemt eller meget nemt at forstå den døve tolkebruger.

Tabel 11: Kommunikation med tolkebruger

	Meget nemt	Nemt	Hverken nemt eller svært	Svært	Meget svært	Ved ikke	Total
Var det efter din vurdering nemt eller svært for den døve tolkebruger at forstå dit tegnsprog?	46%	43%	5%	0%	0%	6%	n=182
Var det nemt eller svært ved at forstå den døve tolkebruger?	46%	41%	5%	1%	0%	6%	n=182

Af Tabel 12 fremgår det 95 % af de døve tolke enten var overvejende enige eller helt enige i, at tolkningen fungerede bedre end normale tolkninger fordi der var en døv tegnsprogstolk tilstede. 94 % er enten overvejende enige eller helt enige i at de hjalp den døve tolkebruger til at forstå det hele bedre, mens 96 % er enten overvejende enige eller helt enige i, at der også ved kommende lignende tolkeopgaver bør være en døv tegnsprogstolk tilstede.

Tabel 12: Enighed i specifikke udsagn

	Helt enig	Overvejende enig	Hverken enig eller uenig	Overvejende uenig	Helt uenig	Ved ikke	Total
Jeg synes, at kommunikationen under det tolkede møde alt i alt fungerede bedre, fordi der var en døv tegnsprogstolk tilstede.	75%	20%	4%	0%	0%	1%	n=182
Jeg synes, at jeg hjalp den døve tolkebruger til at forstå det hele bedre.	70%	24%	4%	0%	0%	2%	n=182
Næste gang der er en lignende tolkeopgave, mener jeg, at der bør komme en døv tegnsprogstolk med?	76%	20%	3%	0%	0%	1%	n=182

Af Tabel 13 fremgår det at 81 % af de døve tolke mener at det var meget relevant at de var med, mens 18 % mener at det var relevant at de var med. Hele 98 % af de døve tegnsprogstolke mener således at det var relevant at de var tilstede under tolkningen.

Tabel 13: Relevansen af at have en døv tegnsprogstolk til stede under tolkninger

	Meget relevant	Relevant	Hverken relevant eller irrelevant	Irrelevant	Meget irrelevant	Ved ikke	Total
Synes du, at det var relevant eller irrelevant, at du var med til tolkningen?	81%	18%	2%	0%	0%	0%	n=182

Af ovenstående afsnit omhandlende de døve tegnsprogstolke fremgår det, at de fleste døve tolke mener at det er en god idé at anvende døve tegnsprogstolke, da de mener at de bidrager til tolkningen på en lang række parametre.

4.4 HØRENDE TEGNSPROGSTOLKE

Af Tabel 14 fremgår det at 62 % af de hørende tolke enten i høj grad eller i meget høj grad mener at tolkebrugeren var tilfreds med tolkningen. Det er imidlertid færre af de hørende tegnsprogstolke, der mener, at tilstedeværelsen af en døv tegnsprogstolk var medvirkende til, at tolkebrugeren i bedre grad kunne udtrykke sig. Det er således 18 % af de hørende tolke der i enten høj grad eller i meget høj grad mener at det virkede til at den døve tolkebruger i bedre grad kunne udtrykke sig. Kun 3 % mener at den døve tolkebruger enten i høj grad eller i meget høj grad sagde mere end ved almindelige tolkninger uden en døv tolk tilstede.

Tabel 14: Vurdering af tolkebrugeren på en række parametre

	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I lav grad	Slet ikke	Ved ikke	Ikke relevant	Total
I forhold til dine erfaringer fra lignende situationer, virkede det til, at den døve tolkebruger var tilfreds med tolkningen	24%	38%	12%	0%	3%	6%	18%	n=34
I forhold til dine erfaringer fra lignende situationer, virkede det til, at den døve tolkebruger bedre kunne udtrykke sig	6%	12%	21%	12%	12%	18%	21%	n=34
I forhold til dine erfaringer fra lignende situationer, virkede det til, at den døve tolkebruger sagde mere end almindeligt	0%	3%	15%	9%	18%	38%	18%	n=34

De fleste af de hørende tegnsprogstolke mener at de bidrog til tolkningen til dansk tale, hvilket fremgår af Tabel 15. Dette mener 76 % af de hørende tolke at de bidrog til. 62 % af de hørende tolke mener at de tilføjede professionalitet til tolkningen, mens 53 % af de hørende tolke mener at de bidrog til forståelsen af hvad den hørende samtalepartner sagde. På de øvrige parametre er det under halvdelen af de hørende tolke der mener at de bidrog til det konkrete parameter.

Tabel 15: Hvad tilføjede den hørende tegnsprogstolk særligt til tolkningen?

	Procent der har svaret, at den hørende tegnsprogstolk tilføjede noget til dette parameter	n
Tolkning til dansk tale	79%	34
Professionalitet	62%	34
Forståelse af hvad den hørende samtalepartner sagde	53%	34
Viden om dansk	47%	34
Viden om hørendes kultur	32%	34
Viden om tegnsprog	26%	34
Identitetsfællesskab med den hørende samtalepartner	26%	34
En tryk situation for den døve tolkebruger	26%	34
Viden om døves kultur	24%	34
Forståelse af hvad den døve tolkebruger sagde	24%	34
Identitetsfællesskab med den døve tolkebruger	12%	34
Andet, noter:	24%	34
Ved ikke	0%	34

De hørende tegnsprogstolke mener især at tilstedeværelsen af døve tegnsprogstolke bidrog til en tryk situation for den døve tolkebruger. Dette fremgår af Tabel 16, hvor 71 % af de hørende tegnsprogstolke mener at tilstedeværelse af døve tolke bidrog til at det var en tryk situation for tolkebrugeren. 65 % af de hørende tolke mener at forståelsen af hvad den døve tolkebruger sagde forbedres, når den døve tolk er tilstede, mens 62 % mener at viden om tegnsprog forøges, når en døv tegnsprogstolk er tilstede. På de øvrige parametre er det under halvdelen af de hørende tolke der mener at tilstedeværelsen af døve tolke bidrog til en forbedring af det konkrete parameter.

Tabel 16: Hvad tilføjede den døve tegnsprogstolk særligt til tolkningen?

	Procent der har svaret, at den døve tegnsprogstolk tilføjede noget til dette parameter	n
En tryk situation for den døve tolkebruger	71%	34
Forståelse af hvad den døve tolkebruger sagde	65%	34
Viden om tegnsprog	62%	34
Viden om døves kultur	44%	34
Identitetsfællesskab med den døve tolkebruger	44%	34
Professionalitet	38%	34
Forståelse af hvad den hørende samtalepartner sagde	29%	34
Viden om hørendes kultur	12%	34
Viden om dansk	9%	34
Identitetsfællesskab med den hørende samtalepartner	0%	34
Tolkning til dansk tale	0%	34
Andet, noter:	26%	34
Ved ikke	3%	34

Af Tabel 17 fremgår det, at 76 % af de hørende tolke enten i høj grad eller i meget høj grad mener, at samarbejdet med den døve tegnsprogstolk fungerede godt. 73 % af de hørende tegnsprogstolke mener ligeledes enten i høj grad eller i meget høj grad, at det var klart hvilken rolle den døve tegnsprogstolk havde. 70 % af de hørende tegnsprogstolke mener også, enten i høj grad eller i meget høj grad, at det var klart hvilken rolle de selv havde i forbindelse med tolkningen.

Tabel 17: Samarbejde mellem døve og hørende tegnsprogstolke

	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I lav grad	Slet ikke	Ved ikke	Total
Synes du, at samarbejdet mellem den døve tegnsprogstolk og dig fungerede godt?	41%	35%	12%	3%	3%	6%	n=34
I hvilken grad synes du, at det var klart, hvilken rolle den døve tegnsprogstolk havde i forhold til dig?	35%	38%	21%	0%	0%	6%	n=34
I hvilken grad synes du, at det var klart, hvilken rolle du havde i tolkningen i forhold til den døve tegnsprogstolk?	26%	44%	18%	3%	0%	9%	n=34

Af

Tabel 18 fremgår det at 56 % af de hørende tegnsprogstolke vurderer at det var nemt eller meget nemt for den døve tegnsprogstolk at forstå den døve tolkebruger. En lidt større andel af de hørende tolke mener at det var nemt for den døve tolkebruger at forstå den døve tegnsprogstolks tegnsprog, da 68 % mener det enten var nemt eller meget nemt. På begge parameter er det imidlertid hovedparten af de hørende tegnsprogstolke der har angivet at det var nemt, mens det er en mindre andel der har angivet at det var meget nemt.

Tabel 18: Kommunikation mellem tolkebrugere og døve tegnsprogstolke

	Meget nemt	Nemt	Hverken nemt eller svært	Svært	Meget svært	Ved ikke	Total
Var det efter din vurdering nemt eller svært for den døve tegnsprogstolk at forstå den døve tolkebruger?	18%	38%	12%	15%	0%	18%	n=34
Var det efter din vurdering nemt eller svært for den døve tolkebruger at forstå den døve tegnsprogstolks tegnsprog?	12%	56%	9%	6%	0%	18%	n=34

De hørende tegnsprogstolke er blevet bedt om at vurdere om de ønsker at have en døv tolk med på lignende tolkeopgaver, samt vurdere hvordan kommunikationen fungerede. Af Tabel 19 fremgår det, at hele 74 % af de hørende tolke enten er overvejende enige eller helt enige i, at de ønsker at have en døv tegnsprogstolk med på lignende fremtidige tolkeopgaver. Hele 79 % er enten overvejende enige eller helt enige i, at det var rart at have en døv tegnsprogstolk til stede under tolkningen som den døve bruger deler modersmål med. 61 % af de hørende tolke er enten overvejende enige eller helt enige i, at kommunikationen fungerede bedre fordi den døve tegnsprogstolk var til stede. 67 % af de hørende tolke er enten overvejende enige eller helt enige i, at den døve tegnsprogstolk hjalp tolkebrugeren til at forstå det hele bedre.

Tabel 19: Enighed i specifikke parametre

	Helt enig	Overvejende enig	Hverken enig eller uenig	Overvejende uenig	Helt uenig	Ved ikke	Total
Næste gang jeg skal på en lignende tolkeopgave, vil jeg foretrække, at der er en døv tegnsprogstolk med?	53%	21%	18%	3%	0%	6%	n=34
Jeg synes, at det var rart at have en døv tegnsprogstolk til stede, som den døve tolkebruger deler modersmål med.	50%	29%	12%	0%	0%	9%	n=34
Jeg synes, at kommunikationen under det tolkede møde alt i alt fungerede bedre end andre lignende tolkninger, fordi den døve tegnsprogstolk var til stede	35%	26%	26%	6%	0%	6%	n=34
Jeg synes, at den døve tegnsprogstolk hjalp den døve tolkebruger til at forstå det hele bedre	35%	32%	15%	3%	3%	12%	n=34

Mere end otte ud af ti af de hørende tolke mener at det var relevant at der var en døv tegnsprogstolk tilstede ved tolkningen, hvilket fremgår af

Tabel 20. 85 % af de hørende tolke mener således at det enten var relevant eller meget relevant at have en døv tegnsprogstolk med til tolkningen.

Tabel 20: Relevansen af at have en døv tegnsprogstolk tilstede under tolkninger

	Meget relevant	Relevant	Hverken relevant eller irrelevant	Irrelevant	Meget irrelevant	Ved ikke	Total
Synes du, at det var relevant eller irrelevant, at der var en døv tegnsprogstolk med til tolkningen?	56%	29%	3%	6%	0%	6%	n=34

Af ovenstående fremgår det, at de hørende tegnsprogstolke på de fleste parametre mener at tilstedeværelsen af døve tegnsprogstolke bidrager til tolkesessionerne. På to parametre, mener de hørende tolke imidlertid ikke at der var forskel i forhold til tolkesessioner hvor der både er en døv og en hørende tegnsprogstolk tilstede. Dette er på parametrene omhandlende om tolkebrugeren bedre kunne udtrykke sig, samt sagde mere end ved almindelige tolkesessioner. Det er imidlertid interessant, at hele 85 % af de hørende tegnsprogstolke mener at det er relevant at der er en døv tegnsprogstolk tilstede ved tolkninger.

4.5 PROFESSIONELLE

I det følgende afsnit rettes fokus mod de professionelle. Det skal dog bemærkes at der kun er modtaget besvarelser fra 8 professionelle, hvorfor man må være særlig varsom når man tolker på fordelingerne for denne gruppe.

Tabel 21: Vurdering af tolkebrugeren på en række parametre

	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I lav grad	Slet ikke	Ved ikke	Total
I forhold til dine erfaringer fra lignende situationer, virkede det til, at den døve tolkebruger bedre kunne gøre sig forståeligt	13%	38%	25%	13%	0%	13%	n=8
I forhold til dine erfaringer fra lignende situationer, virkede det til, at den døve tolkebruger sagde mere end almindeligt	13%	25%	38%	0%	0%	25%	n=8
I forhold til dine erfaringer fra lignende situationer, virkede det til, at den døve tolkebruger var tilfreds med tolkningen	13%	63%	13%	0%	0%	13%	n=8

De professionelle er blevet spurgt om de mener at de døve tolkebrugere virkede tilfredse med tolkningen, sagde mere end normalt, samt bedre kunne gøre sig forståelig end normalt. Af Tabel 21 fremgår det, at 51 % af de professionelle enten i høj grad eller i meget høj grad at tolkebrugerne i højere grad kunne gøre sig forståelig end når der ikke er en døv tegnsprogstolk til stede. 38 % af de professionelle mener i høj grad eller i meget høj grad at den døve tolkebruger sagde mere end almindeligt, når der var en døv tolk tilstede. Hele 76 % af mener at tolkebrugerne enten i høj grad eller i meget høj grad virkede tilfredse med tolkningen.

Tabel 22: Hvad tilføjede den hørende tegnsprogstolk særligt til tolkningen?

	Procent der har svaret, at den hørende tegnsprogstolk tilføjede noget til dette parameter	n
Forståelse af hvad den døve tolkebruger sagde	75%	4
Tolkning til dansk tale	75%	4
Professionalitet	50%	4
Forståelse af hvad den hørende samtalepartner sagde	25%	4
Viden om dansk	25%	4
Identitetsfællesskab med den døve tolkebruger	25%	4
Identitetsfællesskab med den hørende samtalepartner	25%	4
En tryk situation for den døve tolkebruger	25%	4
Viden om hørendes kultur	0%	4
Viden om døves kultur	0%	4
Viden om tegnsprog	0%	4
Andet	0%	4
Ved ikke	25%	4

Af Tabel 22 fremgår det, at de professionelle, mener at de hørende tegnsprogstolke bidrog til forståelsen af hvad den døve tolkebruger sagde, hvilket 75 % af de professionelle har givet udtryk for. 75 % af de professionelle mener ligeledes at de hørende tolke bidrog til tolkningen til dansk tale, mens 50 % af de professionelle mener at de hørende tegnsprogstolke bidrog med professionalitet under tolkesessionen. På de øvrige parametre er det under halvdelen af de professionelle der mener, at de hørende tolke særligt bidrog til det konkrete parameter.

Tabel 23: Hvad tilføjede den døve tegnsprogstolk særligt til tolkningen?

	Procent der har svaret, at den døve tegnsprogstolk tilføjede noget til dette parameter	n
Identitetsfællesskab med den døve tolkebruger	75%	8
En tryk situation for den døve tolkebruger	50%	8
Forståelse af hvad den døve tolkebruger sagde	38%	8
Viden om døves kultur	25%	8
Viden om tegnsprog	13%	8
Professionalitet	13%	8
Forståelse af hvad den hørende samtalepartner sagde	0%	8
Viden om hørendes kultur	0%	8
Viden om dansk	0%	8
Identitetsfællesskab med den hørende samtalepartner	0%	8
Tolkning til dansk tale	0%	8
Andet	13%	8
Ved ikke	13%	8

75 % af de professionelle mener, at de døve tegnsprogstolke bidrog til en følelse af identitetsfællesskab mellem den døve tolkebruger og tolkene, hvilket fremgår af Tabel 23. Halvdelen af de professionelle mener ligeledes at de døve tolke bidrog til, at tolkesessionen var en tryk situation for den døve tolkebruger. På de øvrige parametre er det under halvdelen af de professionelle, der mener at tilstedeværelsen af de døve tolke bidrog til det konkrete parameter.

Tabel 24: Samarbejdet mellem hørende og døve tegnsprogstolke

	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I lav grad	Slet ikke	Ved ikke	Total
Synes du, at samarbejdet mellem den hørende og den døve tegnsprogstolk fungerede godt?	0%	100%	0%	0%	0%	0%	n=4
I hvilken grad synes du, at det var klart hvilken rolle den døve tegnsprogstolk havde i forhold til den hørende tolk?	0%	100%	0%	0%	0%	0%	n=4
I hvilken grad synes du, at det var klart hvilken rolle den hørende tegnsprogstolk havde i forhold til den døve tolk?	0%	75%	25%	0%	0%	0%	n=4

Samtlige af de professionelle, som har svaret på spørgsmålet omkring opfattelsen af samarbejdet mellem den døve og den hørende tegnsprogstolk mener, at samarbejdet i høj grad fungerede godt, hvilket fremgår af Tabel 24. Samtlige af de professionelle mener ligeledes i høj grad at det var klart hvilken rolle den døve tegnsprogstolk havde i tolkesessionen. Derimod var det 75 % af de professionelle tolke der mener at det i høj grad var klart hvilken rolle den hørende tolk havde i tolkesessionen.

Tabel 25: Kommunikation mellem tolkebrugere og døve tegnsprogstolke

	Meget nemt	Nemt	Hverken nemt eller svært	Svært	Meget svært	Ved ikke	Total
Var det efter din vurdering nemt eller svært for den døve tolkebruger at forstå den døve tegnsprogstolks tegnsprog?	14%	86%	0%	0%	0%	0%	n=7
Var det efter din vurdering nemt eller svært for den døve tegnsprogstolk at forstå den døve tolkebrugers tegnsprog?	14%	71%	14%	0%	0%	0%	n=7

Hovedparten af de professionelle mener enten at det var nemt eller meget nemt for tolkebrugerne af forstå den døve tegnsprogstolk og omvendt. Det fremgår således af Tabel 25, at 86 % af de professionelle mener at det var nemt for tolkebrugerne at forstå den døve tegnsprogstolk, mens 14 % mener det var meget nemt for tolkebrugerne at forstå den døve tegnsprogstolk. 71 % af de professionelle mener at det var nemt for den døve tegnsprogstolk at forstå tolkebrugerens tegnsprog, mens 14 % mener det var meget nemt.

Tabel 26: Enighed i specifikke udsagn

	Helt enig	Overvejende enig	Hverken enig eller uenig	Overvejende uenig	Helt uenig	Ved ikke	Total
Jeg synes, at det var rart at have en døv tegnsprogstolk til stede, som den døve tolkebruger deler modersmål med	86%	14%	0%	0%	0%	0%	n=7
Næste gang jeg skal deltage i en lignende situation, vil jeg foretrække, at der er en døv tegnsprogstolk med	57%	29%	0%	0%	0%	14%	n=7
Jeg synes, at kommunikationen under det tolkede møde alt i alt fungerede bedre end andre lignende tolkninger, fordi den døve tegnsprogstolk var til stede	29%	57%	0%	0%	0%	14%	n=7
Jeg synes, at den døve tegnsprogstolk hjalp den døve tolkebruger til at forstå det hele bedre	14%	71%	0%	0%	0%	14%	n=7

De professionelle har ligeledes tilkendegivet hvor enige de er i en række udsagn. Af Tabel 26 fremgår det at hele 86 % af de professionelle er helt enige i at det var rart at have en døv tegnsprogstolk tilstede, som den døve tolkebruger deler modersmål, mens 14 % af de professionelle er overvejende enige i dette udsagn. 57 % af de professionelle er helt enige i at de vil foretrække at der er en døv tolk tilstede ved fremtidige lignende tolkninger, og 29 % er overvejende enige i dette udsagn. Samlet set er 86 % af de professionelle enten overvejende enige eller helt enige i dette udsagn. 29 % af de professionelle er helt enige i at kommunikationen hvor den døve tolk var tilstede fungerede bedre, end andre lignende tolkninger, mens 57 % er overvejende enige i dette udsagn. Samlet set er 86 % af

de professionelle overvejende enige eller helt enige i dette udsagn. 14 % af de professionelle er helt enige i, at den døv tegnsprogstolk hjalp tolkebrugeren til at forstå det hele bedre, mens 71 % er overvejende enige i dette udsagn.

De professionelle er også blevet spurgt om de mener det var relevant eller irrelevant at de døv tegnsprogstolke var tilstede. Af Tabel 27 fremgår det, at 43 % af de professionelle mener at det var meget relevant at en døv tegnsprogstolk var tilstede mens 43 % mener det var relevant. Samlet set mener 86 % af de professionelle at det var relevant eller meget relevant at der var en døv tegnsprogstolk til stede.

Tabel 27: Relevansen af at have en døv tegnsprogstolk tilstede under tolkninger

	Meget relevant	Relevant	Hverken relevant eller irrelevant?	Irrelevant	Meget irrelevant	Ved ikke	Total
Synes du, at det var relevant eller irrelevant, at en døv tegnsprogstolk var med til tolkningen?	43%	43%	14%	0%	0%	0%	n=7

Af ovenstående fremgår det, at de professionelle på de fleste parametre er meget positive omkring brugen af døv tegnsprogstolke. Det parameter hvor det var færrest der synes at der var forskel på tolkninger hvor der er en døv tolk tilstede sammenlignet med almindelige tolkesessioner var på parameteret der omhandler om tolkebrugeren sagde mere end ved tolkesessioner hvor der kun er en enkelt tolk tilstede, og her var det stadigvæk 38 % af de professionelle, der svarede at de i høj grad eller i meget høj grad var enige i, at tolkebrugeren sagde mere end normalt. Som nævnt tidligere, må man dog tage højde for, at det er meget få professionelle der har deltaget i undersøgelsen, hvorfor man må være varsom når man tolker på fordelingerne for denne gruppe.

5. INTERNE EVALUERINGER FORETAGET AF DDL

I dette afsnit præsenteres resultaterne fra DDL's interne evalueringer, der omfatter 6 evalueringer. Først opsummeres der på de enkelte af disse interne evalueringer, hvorefter DDL's interne evalueringer præsenteres i fuld længde.

5.1 OPSUMMERING AF FUND I DE INTERNE EVALUERINGER

Tolkevirksomheders fremtidige behov for døve tolke

Hovedparten af tolkevirksomhederne har erfaringer med benyttelse af døve tolke og forventer også i fremtiden at ansætte døve tolke. De små virksomheder med 0-4 ansatte er imidlertid mere forbeholdne overfor at ansætte døve tolke end de øvrige virksomhedsstørrelser, hvor der er flere ansatte. De adspurgte tolkevirksomheder mener endvidere, at brugen af døve tolke er vigtigst i forbindelse med opgaver, hvor der skal oversættes fra et lands tegnsprog til et andet lands tegnsprog, ved opgaver hvor der er døve med yderligere funktionsnedsættelse, samt ved opgaver der involverer døve med anden etnisk baggrund end dansk.

Døvekonsulenters vurdering af behov for døve tolke

Der er en sammenhæng mellem, om man har erfaringer med brug af døve tolke, og hvorvidt man vil anbefale, at der benyttes døve tolke fremover. De konsulenter, der har oplevet brugen af døve tolke, er mere positive over for brugen af døve tolke, end de konsulenter som ikke har erfaringer med brugen af døve tolke. Konsulenterne mener endvidere, at brugen af døve tolke er vigtigst i forbindelse med opgaver, hvor der skal oversættes mellem forskellige landes tegnsprog, ved opgaver hvor der er døve med yderligere funktionsnedsættelse og ved opgaver der involverer døve med anden etnisk baggrund end dansk.

Evaluering af en konkret tolkesituation

Denne evaluering omhandler en døv studerende, der har prøvet at benytte sig af en døv tolk. Den døve studerende, med anden etnisk baggrund end dansk, har benyttet tolkninger, hvor der var en døv tolk involveret, da tolkevirksomheden der anvendte hørende tolke flere gange havde tilkendegivet, at de ikke kunne varetage opgaven tilfredsstillende. Den døve studerende giver udtryk for, at brugen af den døve tolk var medvirkende til, at denne bestod sin svendeprøve. De hørende tolke, som tidligere var med på opgaven giver udtryk for, at den studerende deltog mere under undervisningen, når den døve tolk var tilstede. Den studerendes faglærer kunne imidlertid ikke vurdere, om brugen af den døve tolk havde haft effekt, pga. de få timer som den døve tolk havde været tilstede.

Fokusgruppe med hørende tolke

De hørende tolke, som har prøvet at arbejde sammen med døve tolke, har hovedsageligt været glade for at arbejde sammen med de døve tolke. Flere af de hørende tolke har imidlertid oplevet startvanskeligheder og påpeger, at det er vigtigt, at man mødes inden tolkeopgaver og får aftalt, hvordan opgaven skal varetages. De hørende tolke er blevet spurgt, om de mener, der er bestemte grupper af døve, der i særlig grad har brug for, at der er en døv tolk tilstede. De giver imidlertid udtryk for, at der ikke ses en tendens til, at bestemte grupper i højere grad end andre har behov for, at der er en døv tolk tilstede. Der er endvidere et udbredt ønske om, at de døve tolke får uddannelse

i at agere professionelt, og dette kan eksempelvis være ved at oprette en mentorordning mellem hørende og døve tolke.

Fokusgruppe med professionelle

De professionelle giver udtryk for, at der er behov for døve tolke, men at det ofte er svært for den enkelte tolkebruger at erkende, at man har brug for en døv tolk. De professionelle mener endvidere, at der er to målgrupper, der især har behov for døvetolke; døve med anden etnisk baggrund og personer, der har haft udfordringer i skolesystemet. Begge disse grupper er karakteriseret ved at de har særlig svært ved at aflæse hørende tolke, der bruger mange danske ord. De professionelle giver endvidere udtryk for, at der er en række særlige situationer, hvor de mener, man med fordel kan have en døv tolk tilstede; når man tager kørekort, ved lægebesøg og under uddannelsesforløb. De professionelle har endvidere et ønske om, at de døve tolke får en uddannelse, så de agerer endnu mere professionelt.

Evaluering af tolkning ved sommerskole i Deaf Studies på AU d. 13. – 17. juli 2015

På sommerskolen var der henholdsvis to hørende og to døve tolke, som var involveret i tolkningen. Deltagerne var overvejende tilfredse med tolkningen idet 65 % var enten tilfredse eller meget tilfredse med tolkningen. Derudover vurderede næsten 9 ud af 10 af deltagerne, at samarbejdet mellem de døve og hørende tolke fungerede godt.

5.2 TOLKEVIRKSOMHEDERS FREMTIDIGE BEHOV FOR DØVE TOLKE

Sammenfatning af spørgeskemaundersøgelse blandt tolkefirmaer

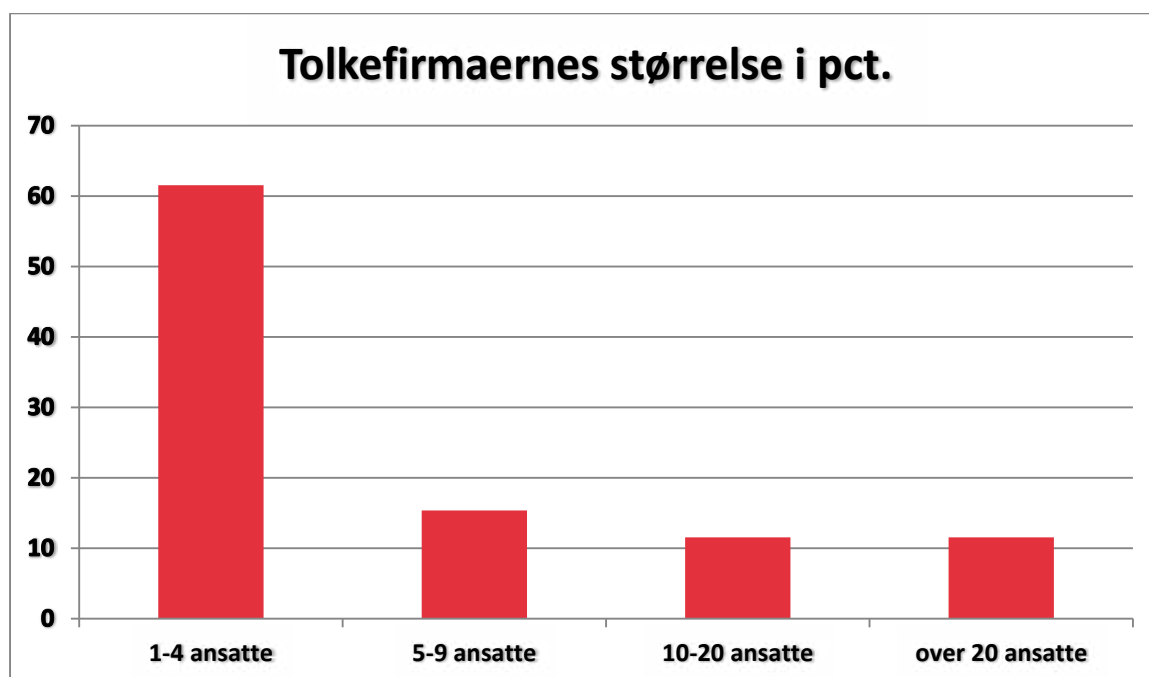
Langt den overvejende del af tolkefirmaerne er positive overfor døve tolke. Således er der kun 1 respondent, der ikke mener, der er behov for døve tolke, og som (derfor) heller ikke overvejer at samarbejde med døve tolke.

Sammenlagt har næsten halvdelen af respondenterne enten selv ansat tolke eller overvejer at ansætte. Tre virksomheder har allerede ansat døve tolke, mens yderligere fem overvejer at ansætte, og yderligere fem firmaer måske overvejer at ansætte, heriblandt samtlige firmaer med mere end fire ansatte. At næsten halvdelen af alle tolkefirmaer har ansat eller (måske) overvejer at ansætte døve tolke, må ses som udtryk for, at tolkefirmaerne vurderer, at døve tolke ikke vil forsvinde med projektet, men at de er kommet for at blive en fast del af tegnsprogstolkekorpsset fremover.

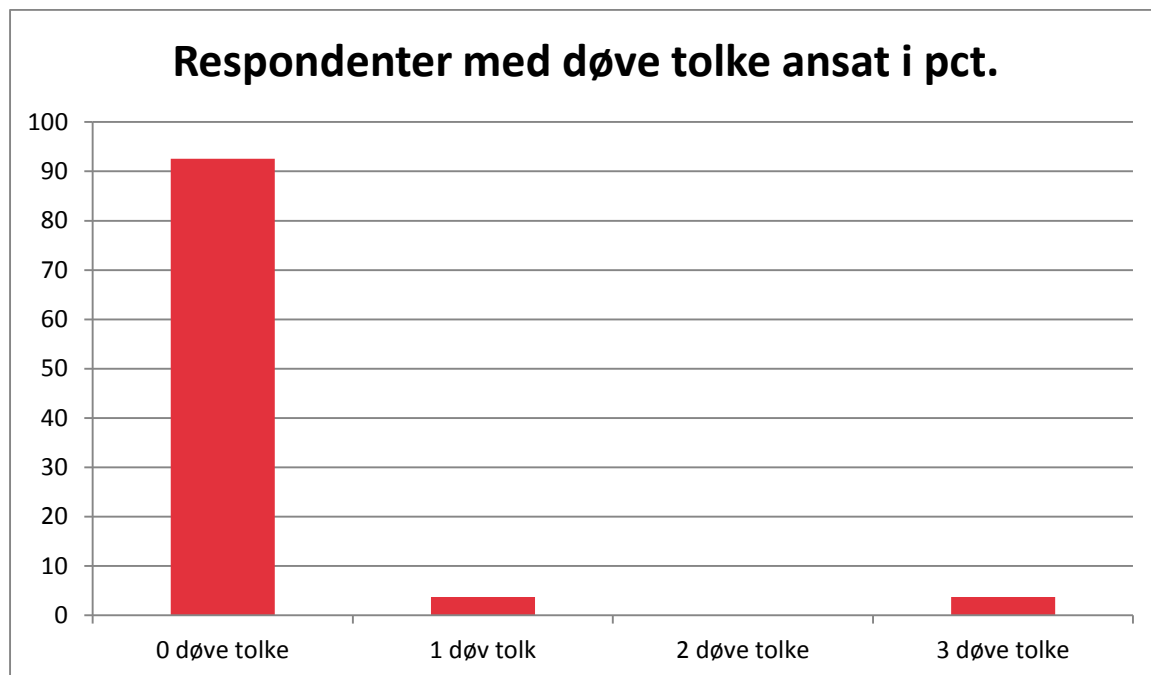
Respondenter

Spørgeskemaet blev udsendt til de af DDL kendte tolkefirmaer. Der blev indhentet navne og mailadresser på i alt 38 firmaer, som fremkom via DNTM's lister + søgning i google. Det vides ikke, hvor mange firmaer, der pt eksisterer på området, da der bl.a. er mange enkeltmandsvirksomheder, men vi formoder, at vi har dækket det rimeligt bredt, og at især alle større firmaer er blevet spurgt.

Der blev modtaget svar fra i alt 27 tolkefirmaer, hvilket giver en svarprocent på 71. Den høje svarprocent kunne tyde på, at emnet "døve tolke" opleves som relevant for tolkefirmaerne. 16 besvarelser kommer fra firmaer, der angiver at have mellem 1-4 ansatte, 4 besvarelser kommer fra firmaer med mellem 5 – 9 ansatte, 3 besvarelser kommer fra firmaer med mellem 10 – 20 ansatte, mens 3 besvarelser kommer fra firmaer med over 20 ansatte. En respondent har ikke besvaret spørgsmålet om størrelse.

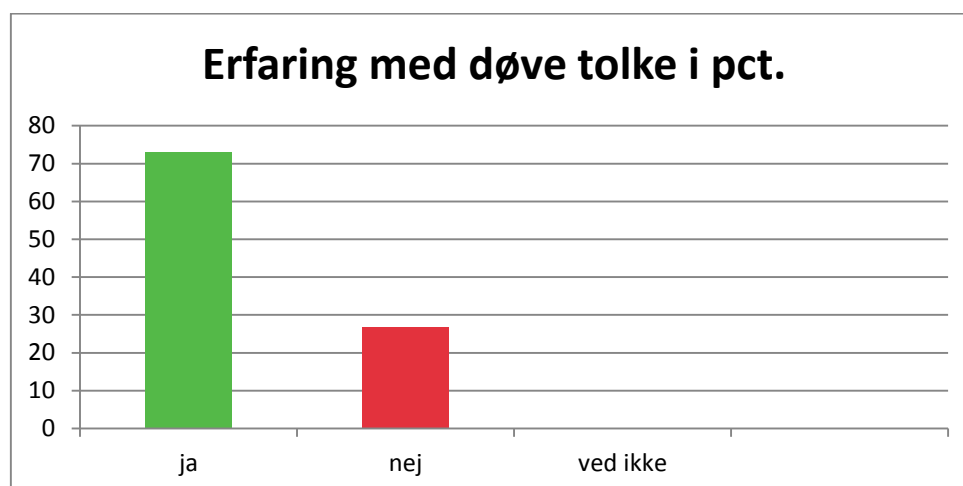
På spørgsmålet om, hvor mange døve tolke man har ansat, har to svaret at de har hhv. en og tre døve tolke ansat, mens 25 svarede, at de ingen døve tolke havde ansat. Af de i alt fire døve tolke, der er ansat hos respondenterne, fremgår det desuden af bemærkningerne, at de tre er freelance ansatte.

Ikke overraskende er det de større firmaer, der har døve tolke ansat. De to firmaer, der har svaret ja til at have døve tolke ansat, har således hhv. 10-19 og over 20 hørende tolke ansat. Der må dog siges at være stor forskel på at have en og tre døve tolke ansat, og det er tilmed det mindste af de to firmaer, der har flest døve tolke ansat, så der er også andre faktorer end antallet af hørende tolke, der spiller ind.

Om erfaringer med samarbejde med døve tolke

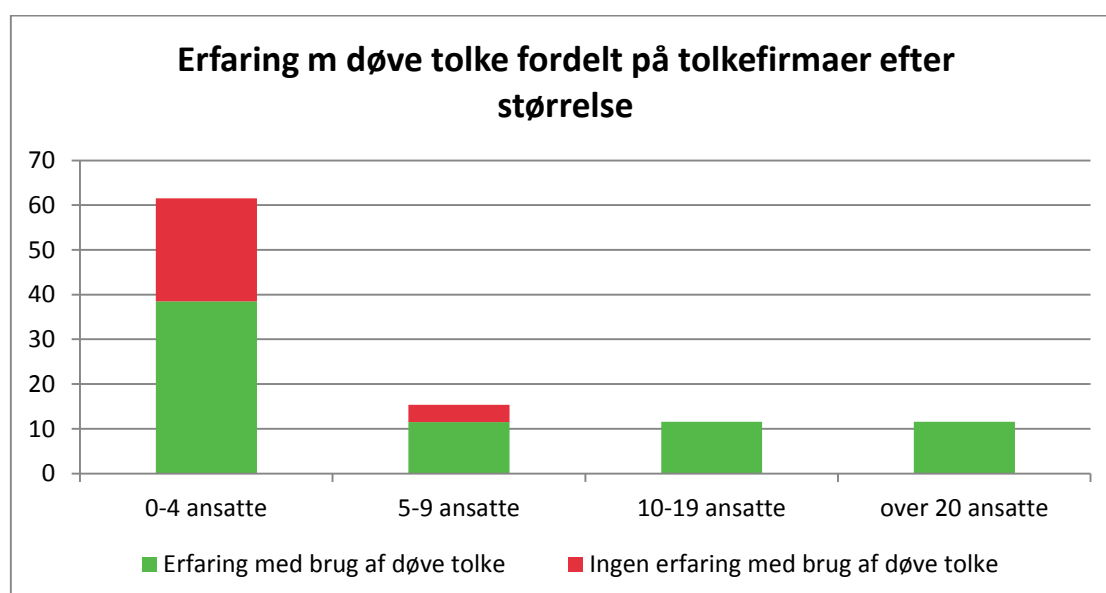
På spørgsmålet om tolkefirmaerne har erfaring med samarbejde med døve tolke har 19 svaret positivt, mens syv firmaer ikke har nogen erfaring og en respondent valgte at springe spørgsmålet over.

Syv af de tolkefirmaer, der medvirkede i undersøgelsen, har svaret, at de ikke har erfaring med samarbejdet med døve tolke. Dette betyder, at der er 19 eller 20 ud af de af de 27 respondenter, der har erfaring med samarbejde med døve tolke. Hvis dette tal er repræsentativt for landets tolkevirksomheder, må det siges at være et yderst tilfredsstillende resultat. Således har 73 % af tolkefirmaerne erfaring med døve tolke.

Ydermere kan vi af besvarelsene se, at af de syv tolkefirmaer, der svarer, at de ikke har erfaring, er seks firmaer små firmaer (med mellem 0-4 ansatte), mens det sidste firma har 5 – 9 ansatte. Af de seks små firmaer angiver fire endvidere, at de er selvstændige / enkeltmandsfirmaer, mens de øvrige ikke har oplyst yderligere om deres størrelse.

Kun en enkelt respondent giver udtryk for, at han/hun mener, der ikke er behov for døve tolke.

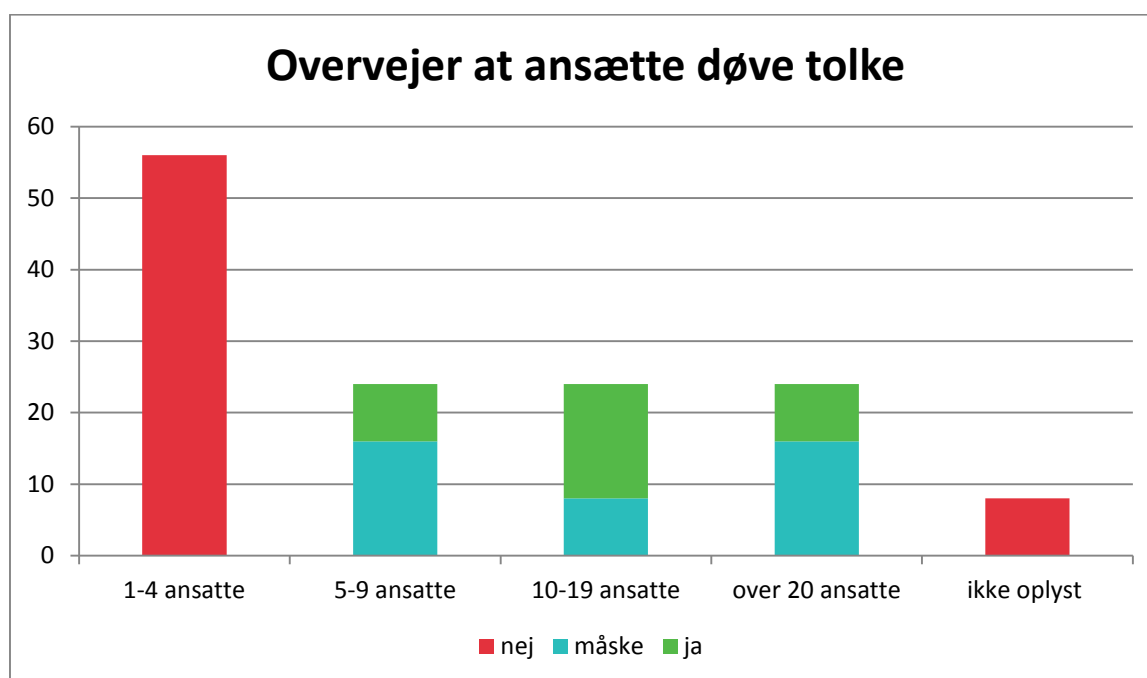

Overvejelser vedr. ansættelse af døve tolke

Tolkefirmaerne er også blevet spurgt, hvorvidt de overvejer at ansætte en eller flere døve tolke fremover. Hertil har fem firmaer svaret ja, fem har svaret måske, 15 har svaret nej, mens to ikke har besvaret spørgsmålet.

Ser vi på fordelingen af de 25 respondenter ud fra firmaerne størrelse, viser det sig tydeligt, at de små firmaer naturligt nok tæller størstedelen af de respondenter, der ikke overvejer at ansætte døve tolke. Af de 15, der har svaret nej, tilhører de 14 kategorien 1-4 tolke, mens den sidste ikke har besvaret spørgsmålet om størrelse.

Der er således ingen i de andre tre kategorier af firmaer, der har svaret, at de *ikke* overvejer at ansætte døve tolke. Her er de 25 respondenter fordelt på firmastørrelse:

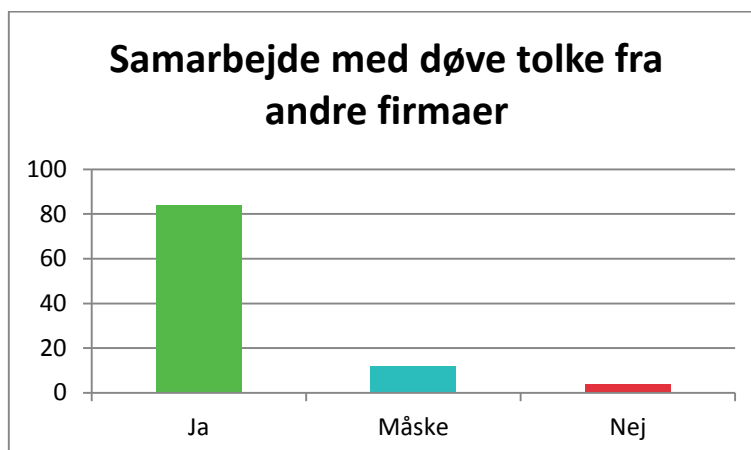

Af de 15 respondenter, der har svaret, at de ikke overvejer at ansætte døve tolke, har 12 af dem angivet en årsag. 10 har svaret, at der er tale om en selvstændig tolk / et enkeltmandsfirma, som ikke har råd til / ønske om at ansætte andre tolke, en har svaret, at der ikke er et behov, mens den sidste har svaret, at de kompetente tolke allerede er ansat andre steder eller har andet arbejde.

Af de fem firmaer, der har svaret at de overvejer at ansætte en døv tolk, har to af dem allerede døv(e) tolk(e) ansat. Dvs. at begge de to firmaer, der har døve tolke ansat, overvejer at udvide dette område.

Samarbejde med døve tolke

Tolkefirmaerne er også blevet spurgt, om de vil samarbejde med døve tolke fra et andet firma. 25 respondenter har besvaret spørgsmålet, og de 21 har svaret ja. Tre har svaret måske, mens kun en enkelt har svaret nej.

Af de tre, der har svaret "måske", har den ene svaret "ja" til at man overvejer at ansætte en døv tolk. Set i lyset heraf, fremgår det altså, at "måske" til samarbejde med døve tolke ikke er udtryk for en skepsis eller usikkerhed overfor døve tolke generelt, men snarere må ses som udtryk for et dilemma mellem at samarbejde med andre firmaer versus at ansætte egen døv tolk.

Det ene firma, der har svaret nej til at ville samarbejde med døve tolke, er det samme firma, som har givet begrundelsen, "ikke behov" i forbindelse med ansættelse af døve tolke.

Såvel dette firma, som de to firmaer, der har svaret "måske" til samarbejde (og som ikke overvejer at ansætte egen døv tolk), er alle tre firmaer med mellem 1-4 ansatte. Et af disse angiver ydermere, at der er tale om et enkeltmandsfirma. Så det ses, at det er en meget lille andel af firmaerne – såvel antalsmæssigt som størrelsesmæssigt – der er skeptiske eller forbeholdne overfor at samarbejde med døve tolke. Langt den overvejende del af tolkefirmaerne er således positivt indstillede overfor samarbejde med døve tolke.

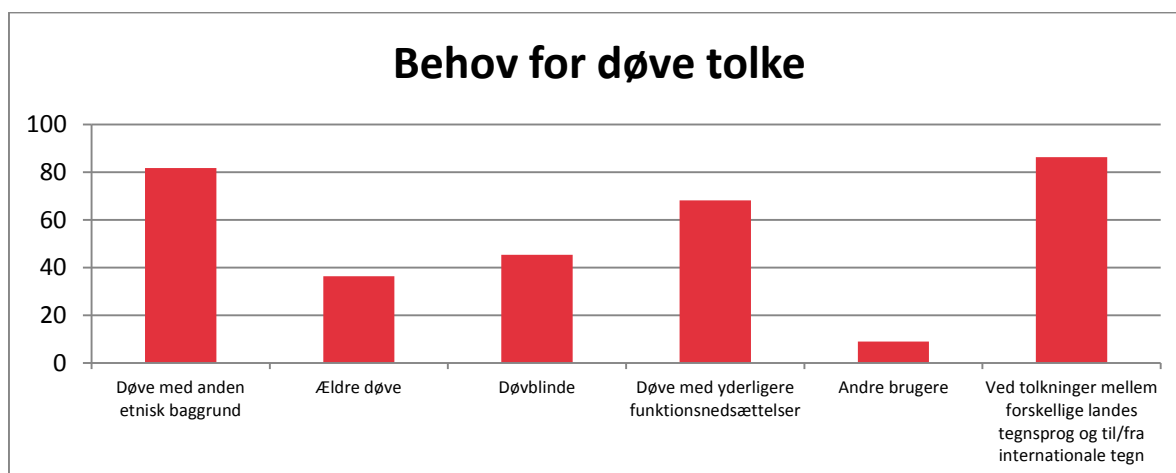
Hvornår er der behov for døve tolke?

Tolkefirmaerne er også blevet spurgt om, hvem, de mener, har behov for døve tolke eller i hvilke situationer, de mener, der er behov for døve tolke. Der var angivet projektets egne målgrupper⁶ som svarmuligheder samt mulighed for at tilføje andre.

23 af tolkefirmaerne har svaret på spørgsmålet og angivet en eller flere målgrupper/situationer, hvor de mener, der er behov for døve tolke. Dette bekræfter, at der er en udbredt erkendelse af behovet for døve tolke hos langt den overvejende del af tolkevirksomhederne.

⁶ Døve med anden etnisk baggrund, Ældre døve, Døvblinde, Døve med yderligere funktionsnedsættelse, Ved tolkninger mellem flere landes tegnsprog og tolkninger til/fra internationale tegn.

Svarene fordeler sig sådan på de forskellige målgrupper:

Allerstørst erkendelse af behov for døde tolke er der i forbindelse med internationale tolkninger samt tolkninger for døve med anden etnisk baggrund. Her er over 80 % af tolkefirmaerne enige om, at der er behov for døde tolke. Herefter kommer døve med yderligere funktionsnedsættelse. Mindre end halvdelen af firmaerne ser behovet for døde tolke i forbindelse med ældre døve og døvblinde brugere.

To respondenter har peget på andre brugere og skriver som forklaring hertil:

"Døve, som ikke har decideret funktionsnedsættelse men har været tilknyttet det offentlige system i mange år, kan have svært ved at følge de danske nuancer og aktuelle begreber."

"Børn".

Flere tolkefirmaer nævner desuden, at man ikke kan kategorisere brugerne så skarpt, da der altid vil være individuelle forskelle:

"Svarene på spørgsmål 7 er relative, da alle mennesker og situationer er forskellige."

"Jeg mener ikke, at der er bestemte grupper, men bestemte borgere eller bestemte situationer. Nogle udviklingshæmmede vil f.eks. have behov for en person, der kender dem og deres dagligdag godt."

Bemærkningerne er relevante og modsvarer meget godt projektets egne erfaringer, hvor vi også (jf. det indledende afsnit) har måttet modificere den skarpe definition af målgrupperne.

5.3 DØVEKONSULENTERS VURDERING AF BEHOV FOR DØVE TOLKE

Sammenfatning af undersøgelse blandt døvekonsulenterne

Samlet set ser døvekonsulenterne positivt på døve tolke, og alle besvarelser viser, at man mener der er et behov blandt døve borgere for døve tolke. Gennemsnitligt vurderer døvekonsulenterne, at 15 % af deres borgere har brug for døve tolke. Det svarer til 414 borgere i alt ud af den gruppe, som konsulenterne har kendskab til. Dette gennemsnit på 15 % dækker dog over meget forskellige vurderinger fra konsulenternes side – alt fra 30 – 40 % og ned til 0 – 10 %. Der er dog en meget tydelig tendens, at de konsulenter, der har erfaring med brug af døve tolke, vurderer behovet størst.

Derudover peger svarene fra konsulenterne på, at døve tolke har brug for mere uddannelse. Skønt de uheldige episoder, som nogle døvekonsulenterne har oplevet, meget vel kan have fundet sted på et tidligt tidspunkt i projektet, hvor de nye tolke kun havde lidt erfaring og ikke var færdige med deres kursusforløb, understøttes behovet for mere uddannelse af de fokusgruppeinterviews, som har været afholdt.

Flere af døvekonsulenternes besvarelser viser desuden, at projektets målgrupper har været for snævert defineret, og at der er en gruppe borgere, som ikke falder ind under de fire definitioner (døve med tillægshandicap, døvblinde, ældre døve og døve med anden etnisk baggrund). Dette bekræftes af de besvarelser, vi har fået ind fra tolkefirmaerne, af fokusgruppeinterviews, samt af projektets egen erfaring fra de udførte tolkninger.

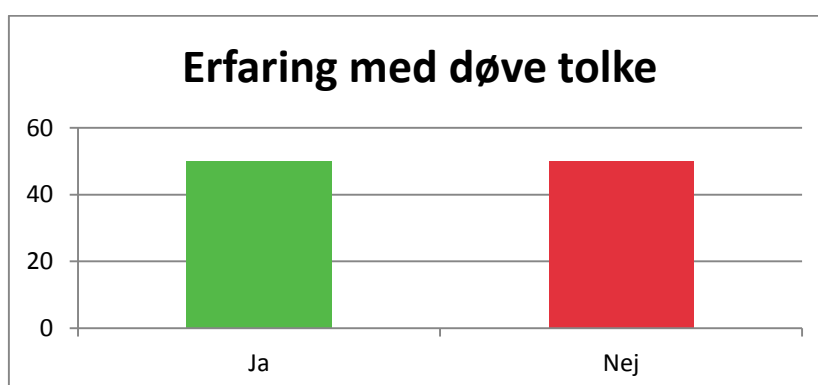
Respondenter

Link til spørgeskemaet blev udsendt til samtlige 15 døvekonsulenter ansat under CFD og fordelt på 5 regionale kontorer. Der blev indhentet navne og mailadresser via CFD's hjemmeside.

Der blev modtaget svar fra i alt 10 konsulenter, hvilket giver en svarprocent på 66,66.

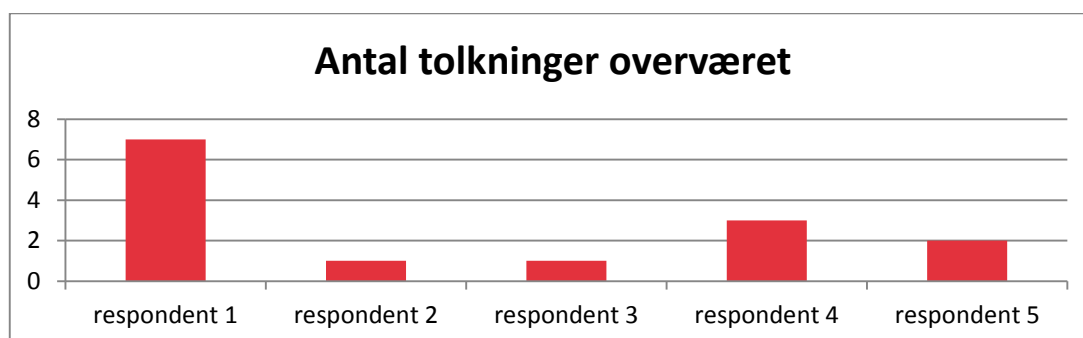
Erfaringer med døve tolke

Af de 10 respondenter har fem svaret, at de har erfaring med døve tolkninger, mens fem har svaret nej til dette spørgsmål.

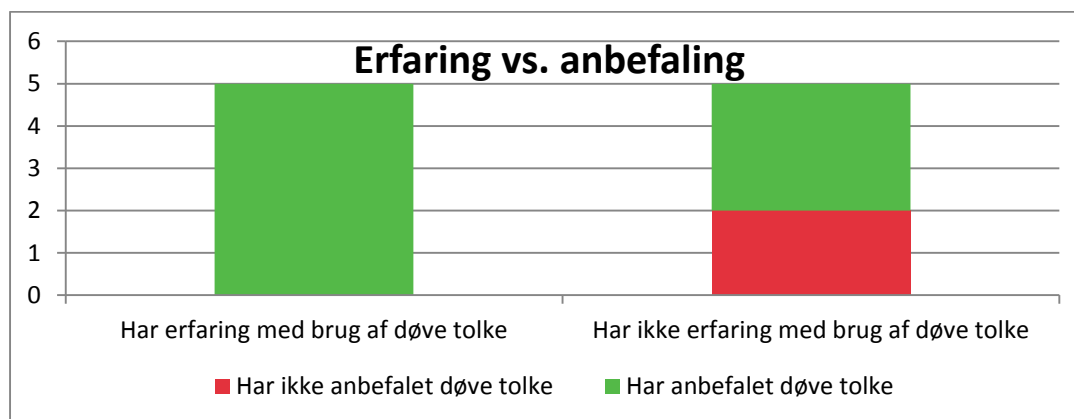
Hvis der blev svaret ja til første spsm., blev man bedt om at angive, hvor mange tolkninger man havde overværet. På dette spørgsmål svarede alle fem respondenter. Kun en af konsulenterne havde

overværet mere end tre tolkninger og svarede 6-8, mens de øvrige fire blot havde overværet mellem en og tre tolkninger i alt.

Om opfordring til brug af døve tolke

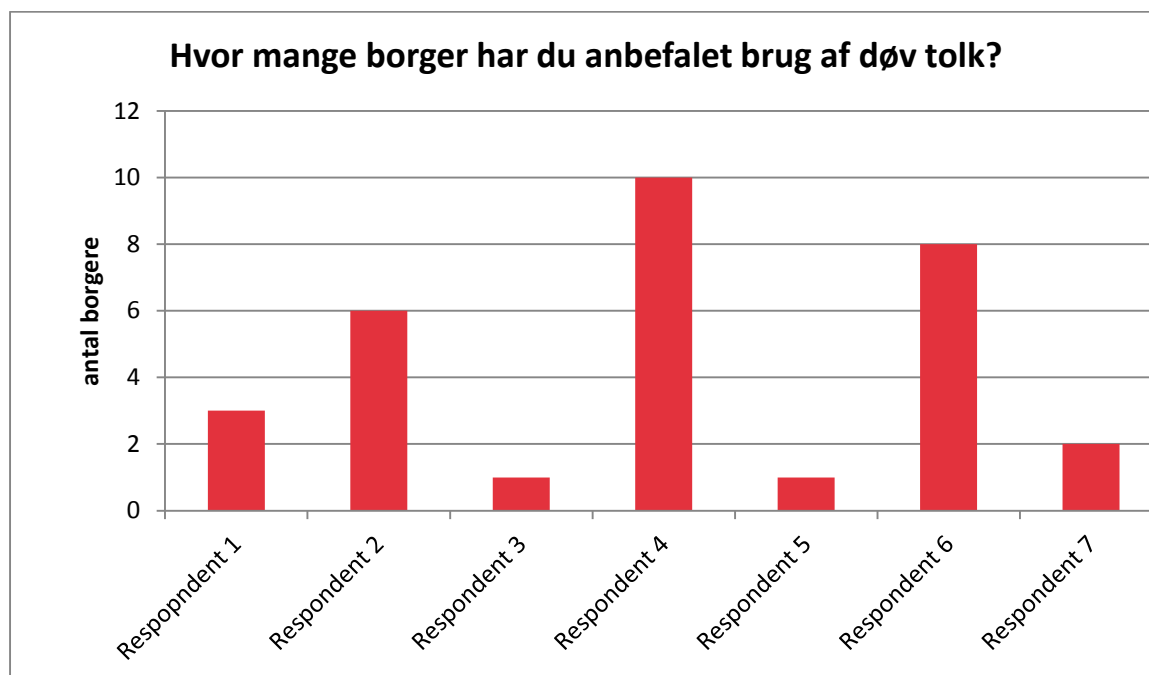
Døvekonsulenterne blev også spurgt, om de havde anbefalet deres borgere at bruge døve tolke i en eller flere tilfælde. Hertil svarede otte bekræftende. Ikke overraskende er ovennævnte fem respondenter, der har overværet døve tolkning(er), alle blandt de otte:

Som det ses, er der en sammenhæng mellem erfaring og anbefaling. Hvis man har erfaring med brug af døve tolke, så har man også anbefalet brug af døve tolk til sine borgere.

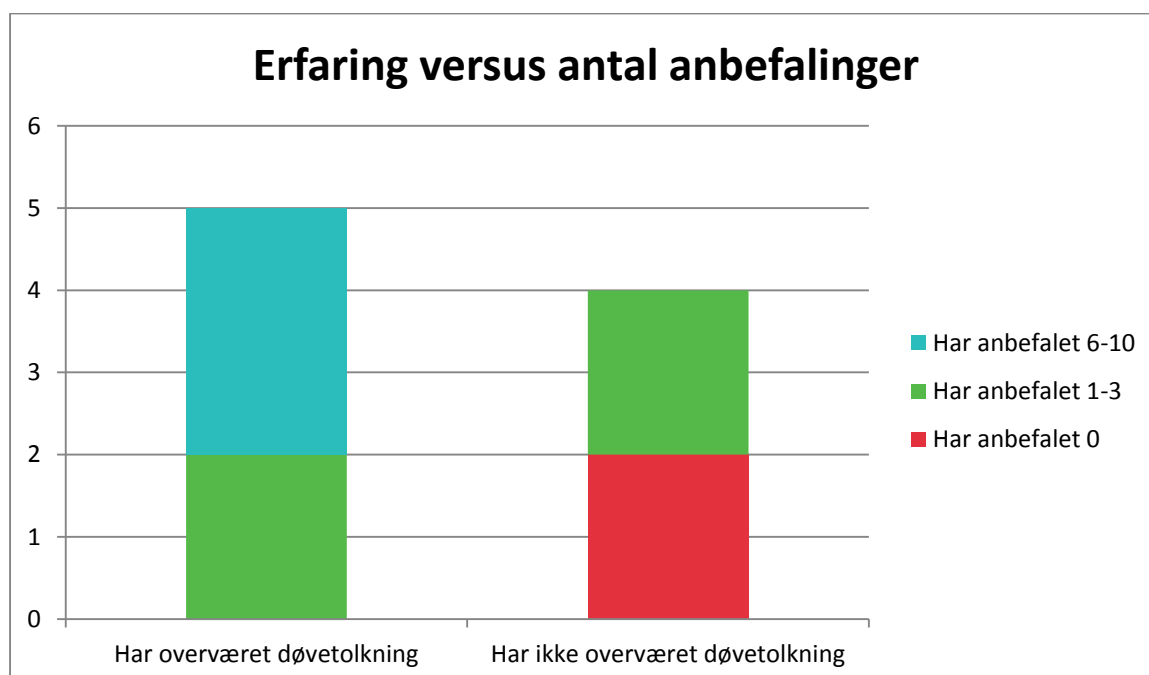
Kun to af respondenterne (dvs. 20 %) har *ikke* anbefalet brug af døve tolke til nogen borgere. Det fremgår ikke direkte af kommentarerne hvorfor, men indirekte ses det via disse respondentes besvarelser på hvem og hvornår, der er behov for døve tolke, idet disse to konsulenter mener, at kun døve med yderligere funktionsnedsættelse har brug for døve tolke. En af respondenterne mener desuden, at der er brug for døve tolke, hvis der er tale om internationale tolkninger, men da dette som regel er udenfor konsulenternes arbejdsområde, regnes det her ikke for sandsynligt, at man til dette formål vil anbefale brug af døve tolke til sine borgere.

Hvis man svarede bekræftende på, at man havde anbefalet brug af døv tolk, blev man bedt om at angive, hvor mange borgere man havde anbefalet dette. Dette valgte syv af de otte respondenter at besvare, og svarene fordeler sig således:

Her ser vi en relativ stor spredning i hvor ofte konsulenterne vælger at anbefale brug af døv tolk. Tre af konsulenterne har anbefalet hhv. ti, otte og seks borgere at bruge døve tolke, mens de øvrige fire har anbefalet mellem en og tre borgere at bruge døve tolke.

Samme tendens gør sig gældende som ovenfor: Jo flere borgere man har anbefalet brug af døve tolke, jo større er sandsynligheden for, at man selv har overværet en døvetolkning – og omvendt: Hvis man selv har set en døvetolkning, anbefaler man det oftere til sine borgere:

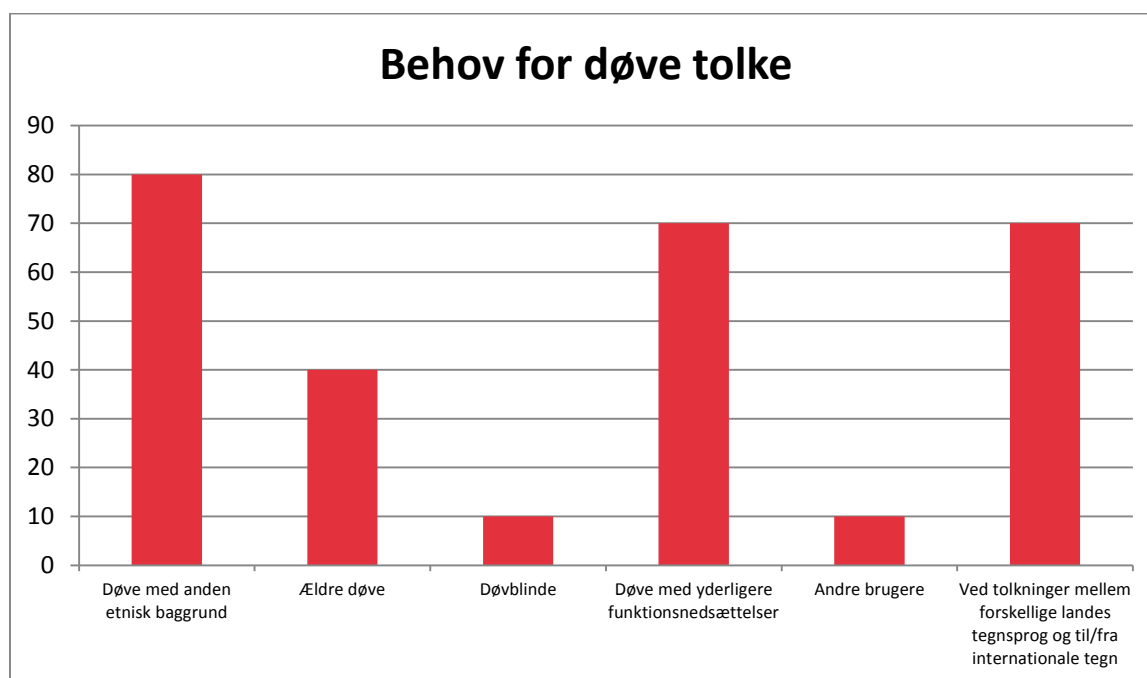

Behov for døve tolke

Døvekonsulenterne er også blevet spurgt om, hvem, de mener, har behov for døve tolke eller i hvilke situationer, de mener, der er behov for døve tolke. Der var angivet projektets egne målgrupper⁷ som svarmuligheder samt mulighed for at tilføje andre.

Samtlige ti konsulenter besvarede dette spørgsmål, og alle respondenterne har angivet en eller flere målgrupper/situationer, hvor de mener, der er behov for døve tolke. Dette viser, ligesom undersøgelsen hos tolkefirmaerne, at der er en udbredt erkendelse af behovet for døve tolke hos konsulenterne.

Svarene fordeler sig procentuelt sådan på de forskellige målgrupper:

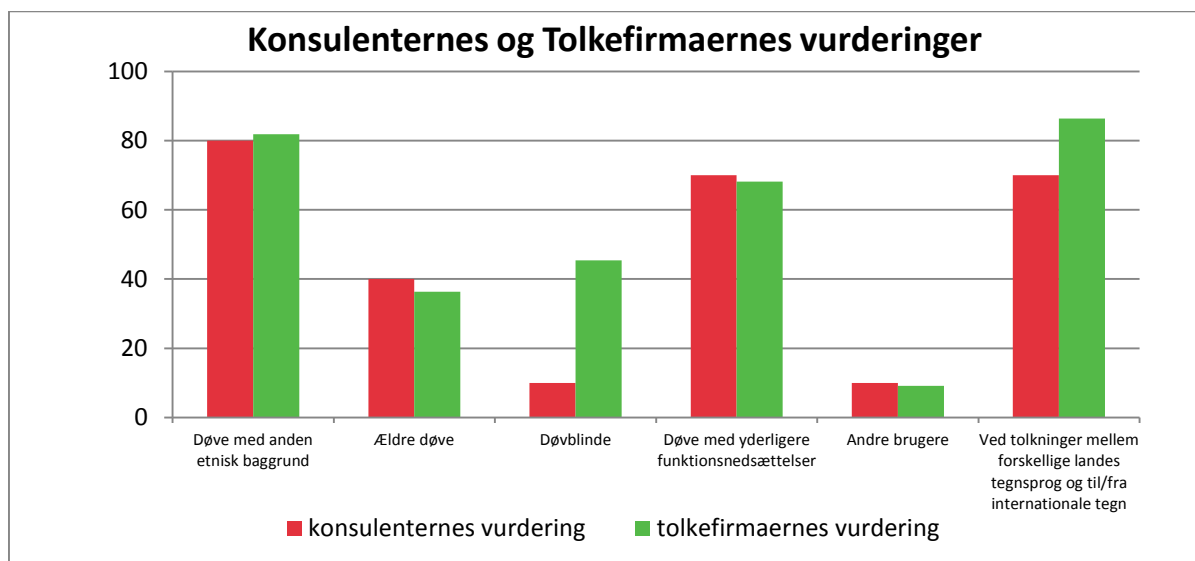

Allerstørst erkendelse af behov for døve tolke er der i forbindelse med døve med anden etnisk baggrund, som hele 80 % af konsulenterne mener, har behov for døve tolke. Herefter kommer

⁷ Døve med anden etnisk baggrund, Ældre døve, Døvblinde, Døve med yderligere funktionsnedsættelse, Ved tolkninger mellem flere landes tegnsprog og tolkninger til/fra internationale tegn.

internationale tolkninger samt tolkninger for døve med yderligere funktionsnedsættelse, hvor 70 % af konsulenterne mener, der er behov for døve tolke.

Det er interessant at se døvekonsulenternes og tolkefirmaernes vurderinger i sammenhæng:

Procentuelt er der flere blandt tolkefirmaerne, der er opmærksomme på de forskellige målgruppers behov for døve tolke, end der er blandt konsulenterne. Generelt vurderer de to typer respondenter dog behovet for døve tolke ret ens – undtagen når det drejer sig om døvblinde borgere. Her er der en noget større opmærksomhed fra tolkefirmaernes side på denne målgruppes særlige behov for døve tolke. Mens 45 % af tolkefirmaerne mente, at døvblinde borgere har behov for døve tolke, så er det kun 10 % af døvekonsulenterne, der mener, at døvblinde borgere har behov for døve tolke. En mulig årsag til, at døvekonsulenterne ikke har så stort fokus på døvblindes behov for døve tolke, kan være, at døvblinde ikke betjenes af døvekonsulenterne, men har deres egne døvblindekonsulenter.

En af døvekonsulenterne har peget på behov hos andre end de nævnte målgrupper og skriver som forklaring hertil:

”Borgere som har kontakt til kommunen ifm støtte foranstaltninger til deres børn”

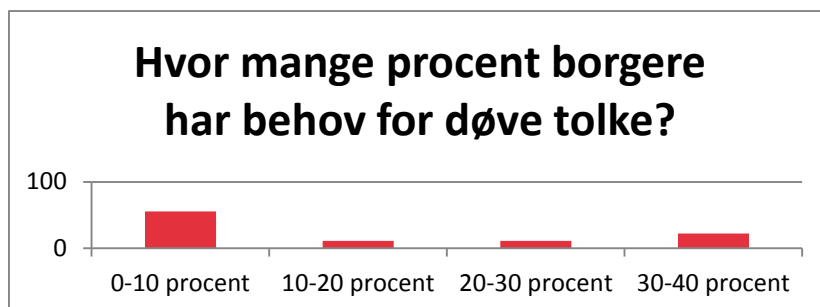
Under yderligere kommentarer har en konsulent desuden anført:

”Sprogsvage kan have glæde af døve tolke”.

Synspunkterne er i overensstemmelse med andre tilkendegivelser samt de erfaringer, der er gjort i projektet, og som ligger til grund for den i indledningen nævnte udvidelse af målgruppebeskrivelsen.

Hvor mange af døvekonsulenternes borgere har behov for døde tolke?

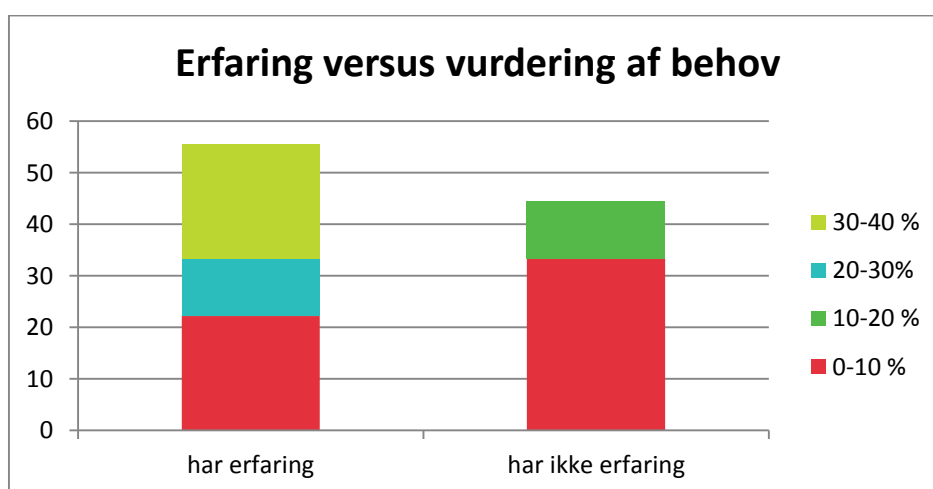
Døvekonsulentene er også blevet bedt om at svare på, hvor mange af deres borgere (procentuelt) de mener, har behov for døde tolke. Det har ni konsulenter valgt at svare på. Her ser vi også en meget stor spredning i svarene, der svinger fra 0-10 % og helt op til 30-40 %.

Det er efterfølgende blevet undersøgt, om konsulentene betjener forskellige borgersegmenter, der kan forklare den store spredning i besvarelsene, men det er ikke tilfældet. Det er simpelthen konsulentene selv, der vurderer behovet meget forskelligt.

Gennemsnitligt set vurderer konsulentene, at der er 15 % af deres borgere, der har brug for døde tolke.

Vi har set på, om der er nogen sammenhænge mellem konsulenternes egne erfaringer med døde tolke og deres vurdering af behovet for døde tolke.

Tendensen er meget tydelig: Hvis man har erfaring med døve tolke, vurderer man i gennemsnit behovet for døve tolke højere, end hvis man ikke har erfaring med døve tolke. Vi ser således, at de konsulenter, der har erfaring med døve tolke, i gennemsnit vurderer behovet som værende 21 %, mens de konsulenter, der ikke har erfaring med døve tolke, i gennemsnit kun vurderer behovet for døve tolke til at være knap 9 %.⁸

Af konsulenternes årsberetning fremgår det, at den samlede gruppe, som døvekonsulenterne har haft kontakt til/har kendskab til, er på 2760 personer.⁹ Med udgangspunkt i den vurderede gennemsnitlige procentdel af borgerne, der har brug for døv tolk, ville det svare til, at ca. 414 borgere af den gruppe, som konsulenterne kender, har brug for døv tolk.

Fordele og ulemper ved brug af døve tolke

Konsulenterne er også blevet bedt om at liste fordele og ulemper ved brug af døve tolke – ifølge deres egen erfaring. Af samme grund har de fem konsulenter, der ikke har erfaring med brug af døve tolke, ikke skullet besvare disse spørgsmål.

Af de fem konsulenter, der har erfaring med døve tolke, har de alle valgt at nævne fordele. Der indkom disse fem forskellige svar:

"At jeg slipper for at skulle tolke for borgeren og kan fokusere på min rolle som døvekonsulent. Plus borgerne, som har været til lægesamtale m.m. (uden mig), har stor glæde af døvetolk, da de kan forstå det meget bedre."

"Etnisk døv kan ikke dansk tegnsprog"

"Aflaster mig, så jeg ikke behøver at påtage mig døvetolkerollen, men kun fokusere på min profession/faglig"

"Døvetolk er bedre til at finde et leje, som passer til borgeren"

"Det kan være nemmere for borgeren at forstå budskabet - desværre gjorde det ikke i de tilfælde, jeg selv har observeret".

⁸ Dette understøttes af fokusgruppeinterviewet med professionelle, hvor de to medvirkende døvekonsulenter, der begge har erfaring med døve tolke, begge vurderer behovet ret højt. Den ene vurderer således, at op til 25 % af samtlige døve borgere har behov for døve tolke, mens den anden vurderer, at op til 40 % af dennes borgere har behov for døve tolke.

⁹ Denne gruppe omfatter kun voksne døve, idet konsulentordningen ikke er et tilbud til døve børn.

Fire af de fem har valgt at besvare spørgsmålet om, hvilke ulemper, der kan være ved brug af døve tolke. Der indkom disse fire forskellige svar:

"Nogle begreber kan godt være svært for døvetolken at oversætte, når de ikke kender til dem"

"Døvetolk mangler etik. De begynder at snakke om noget andet (private sager) på det forkerte tidspunkt. Fx. mens sagsbehandleren begynder at sige farvel og tak for i dag, men ventede, fordi den døde og døvetolken begyndte at snakke om noget privat, der ikke har noget med mødet at gøre."

"Ved møder kan det være overvældende, at der er så mange med. Myndigheder har svært ved at forstå, hvorfor der er behov for flere tolke, (hvis døvkonsulenten også er døv), for de tænker at tegnsprog er tegnsprog uanset niveau"

"Det tager meget lang tid med både alm tegnsprogstolk efterfulgt af en døvetolk. En tid som kommune og andre desværre ikke altid prioriterer."

Fordelene omfatter naturligt nok primært den bedre forståelse, som anvendelse af døde tolke bibringer borgeren. Herudover nævner flere, at døde tolke aflaster konsulenten, således at han/hun kan fokusere på sin opgave som døvekonsulent og ikke selv behøver at assistere med tolkningen.

Ulemperne omfatter den ekstra tid og den ekstra plads, som det kræver at have en døv tolk med til mødet. Herudover gøres der opmærksom på, at døde tolke ikke altid besidder de nødvendige kompetencer, som kræves for opgaven, og der efterlyses mere uddannelse til døde tolke.

5.4 EVALUERING AF EN KONKRET TOLKESITUATION

Evalueringen af denne tolkning har det formål at dokumentere og vurdere de relevante aktørers erfaringer med tolketeamet bestående af en døv tolk og en hørende tolk under en uddannelsesopgave.

Der undersøges hvilken betydning døve tegnsprogstolke har for en døv studerende med anden etnisk baggrund. Der er anvendt semistrukturerede interviews med fire parter: Den døve studerende, de to hørende tolke, to døve tolke samt faglæreren og uddannelseslederen.

Tolkeopgaven

Denne studerende med anden etnisk baggrund blev udvalgt til tolkningen på baggrund af henvendelser fra den tolkevirksomhed, som tolkede for tolkebrugeren, hvor de hørende tolke flere gange havde tilkendegivet, at de ikke mente, at de kunne varetage tolkning for tolkebrugeren på et tilfredsstillende niveau.

Tolkebrugeren er studerende på en erhvervsuddannelse. Tolkning udført af døve tegnsprogstolke blev realiseret i ugen, hvor der var de sidste forberedelser op til svendeprøven i samme uge. De døve tegnsprogstolke tolkede delvis under forberedelserne og under svendeprøven - i alt fem dage mellem 3-6 timer.

Evalueringsens samlede resultater

Evalueringen bekræftede vores antagelser om, hvor vanskeligt det var for den studerende at deltage i undervisningen, og at den studerende ikke blev kompenseret i tilstrækkelig grad vha. hørende tegnsprogstolke.

Både faglæreren, hørende tolke og den studerende fortæller, hvor svært det har været for den studerende at følge med og forstå det faglige stof. Alle har været meget frustrerede over processen for den døve studerende, hvor denne aldrig fik reel hjælp pga. den store barriere, at den studerende ikke kunne kommunikere forståeligt med omgivelserne.

Den studerende tilkendegav, at denne ikke kan forstå hørendes tegnsprog, som ifølge denne består af mange danske ord og lange sætninger. Men efter at have prøvet at bruge døve tegnsprogstolke fortæller den studerende, at denne nu ved, at denne kan forstå undervisningen, hvis der er døve tolke på opgaven. Både de hørende og døve tolke bekræfter, at den studerende kan forstå og deltage i undervisningen via de døve tegnsprogstolke. Faglæreren, der kun har kendt den studerende i den sidste skoleperiode på syv uger, fortæller, at det har været en alt for kort periode med forsøget med døve tolke til, at han kan evaluere udbyttet. Faglæreren fortæller, at han ikke kan se, hvad der kan hjælpe den studerende og kender intet til dennes baggrund, døveverdenen eller tegnsprog.

Både de hørende tegnsprogstolke og den studerende fortæller, at det har været afgørende at få de døve tegnsprogstolke med ind i tolketeamet, for at den studerende kunne klare den allersidste del af uddannelsen: svendeprøven.

Der er store udfordringer for den studerende i brug af hørende tegnsprogstolke, da de ikke har tegnsprog, som ligner det, der bruges indbyrdes i døvesamfundet:

”Tolkene hører stemmen og siger præcist det samme til mig bare med tegn, det bliver ikke forståeligt for mig (...) Der var mange ord på meget højt niveau, fx ordet SNEKKE, de stavede det bare og viste ikke tegnet for det.”

Den studerende forklarer, at denne hurtigt opdagede, at det ikke gav mening at bede om gentagelser, hvis denne ikke havde forstået, hvad der blev sagt, fordi tolken brugte de samme tegn og lange sætninger, som ikke gav bedre mening for denne. Det, der gjorde, at den studerende kunne forstå det hele, var de døve tegnsprogstolke:

”Pludselig blev det tydeligt for mig, hvad fx flow diagram betød. De døve havde et meget roligt og tydeligt tegnsprog”

Den studerende fortæller, at det er pga. de døve tegnsprogstolke, at denne kunne bestå svendeprøven, og at denne kunne have klaret sig endnu bedre, hvis der havde været døve tolke på i alle de otte uger:

”Hvis jeg kunne skrue tiden tilbage, havde jeg døve tolke på alle de otte uger, jeg tror på, at min karakter ville blive langt højere. Det er interessant, hvad døve tolke kan gøre. Jeg vil virkelig anbefale, at ordningen med døve tolke bevares.”

De hørende tolke oplever, at det især i den første skoleperiode var svært at tolke for den studerende. De skulle vænne sig til sprogkoden, da den studerende har meget få mundbevægelser og ikke altid forstod de danske og engelske ord i undervisningen, både skriftligt og mundtligt. De skulle finde ud af, hvordan de kunne formidle mest muligt af det faglige stof bedst muligt.

Tolkene fortæller, at det ikke nyttede at stave ordene, og at der var nogle tegn, de ikke kunne bruge. Derudover brugte de hørende tolke meget tid på at formidle simple budskaber. I undervisningen er der rigtig mange danske ord og danske begreber, som den studerende ikke kendte. Det kunne være almindelige danske ord, som fx traditionel, så skulle tolkene prøve at forklare det ord på en anden måde.

De oplevede mange ord og begreber, der siges på engelsk, og som var utroligt svære at få formidlet til den studerende, fx LEAN, GANT-kort, Quality-check, og mente, at det var noget, som døve tolke ville kunne formidle:

”Det ville være meget givtigt at få en døv tolk, der kan formidle mere visuelt, hvad det er, og det ville give læreren ideer til, hvordan han kan håndtere situationen med en elev som den studerende.”

Tolkene fortæller således, at de mente, at det også vil kunne gavne faglæreren, hvis der er døve tolke på, idet læreren kan få en fornemmelse af den studerendes niveau, og hvor meget den studerende egentlig kan – da den hørende tolk kan stemmetolke tilbage til læreren, hvordan den døve tolk tolker til den studerende.

De døve tolke forklarer, at de har tilpasset både det, der blev sagt fra faglærerens side til den studerendes niveau og tilpasset, hvad den studerende sagde til hørende tolke og faglærerens niveau, et eksempel er, det faglige begreb 5S, hvor der var 5 forskellige s-ord, deriblandt skrub og skur. Her brugte denne studerende tegnet som i RENGØRING uden mundbevægelse, og den døve

tolke vidste godt, at den studerende mente de to ord SKRUB og SKUR, så de formidlede videre til de hørende tolke med de rette mundbevægelser til.

De to døve tolke beskriver den studerendes danske ordforråd, som meget begrænset, men de kunne samtidig se, at den studerende selv kunne forklare indholdet før selve eksamenen, så de fik forklaret nogle ting af den studerende inden:

"vores opgave har også været at sætte lidt mere kød på det, den studerende siger. (...) Et eksempel er, at den studerende sagde "HILLERØDGADE" uden mundbevægelse, det kunne de hørende tolke ikke få fat i, men vi fik fat i det og tolkede videre til de hørende tolke."

Derudover gav de også den studerende nogle ekstra visuelle informationer og opsummerede hurtigt, hvis der var noget, den studerende ikke forstod:

"Som døve tolke gav vi også den studerende nogle ekstra visuelle informationer om, hvad der skete bagved denne, fx at en tager sin computer frem. (...)Der var mange detaljer, tal og ord, som kan være svære at huske at få formidlet. Det sker også, at vi hurtigt giver den studerende resume, hvis denne ikke lige forstod nogle ting, og hvis vi kunne nå det. Sommetider sagde vi STOP og bad om gentagelse fra læreren."

Døve tolke har således givet den studerende en meget større forståelse for det faglige indhold, meget mere motivation til at engagere sig i undervisningen og gjort denne meget mere tryk som studerende.

Hørende tolke fortæller, at de med de døve tolke kunne se, at den døve studerende pludseligt lavede op, deltog mere engageret i undervisningen, og at de som (hørende) tolke blev trygge, da de kunne se, at formidlingen via de døve tolke virkede.

Faglæreren kunne pga. de få timer med døve tolke ikke udtale sig om, hvorvidt der var udbytte med døve tolke. Han mente, det skulle afprøves over en længere periode. Uddannelseslederen, som vi interviewede meget kort, kunne slet ikke sige noget om den studerendes situation.

5.5 FOKUSGRUPPE MED HØRENDE TOLKE

Fokusgruppen bestod af seks hørende tegnsprogstolke. Fokusgruppen har det formål at gå i dybden med deres erfaringer med samarbejdet med døvne tolke samt behovet for døvne tolke.

Hørende tolke og erfaringer med døvne tolke

Af de seks hørende tegnsprogstolke (HT) har fem prøvet at samarbejde med døvne tolke flere gange, og alle fortalte, at de havde stort udbytte af samarbejdet, som en (HT2) udtrykte det:

”Jeg elsker virkelig at tolke sammen med dygtige døvne tolke, jeg får stort fagligt udbytte af det og finder mange ting undervejs, fx om de får fat i min negation, eller om jeg viser dette for svagt. Døvne tolke laver også fejl, og vi støtter hinanden, det er så fedt.”

En (HT3) har ikke endnu oplevet samarbejdet med døvne tolke, fordi den døvne tolk ikke dukkede op til opgaven/aflyste. HT3 fortalte, at det påvirkede meget dennes tryghed ved situationen, at den døvne tolk ikke dukkede op. Samtidig er denne klar over, at det er udfordring at finde en afløser med kort varsel, da alle døvne tolke er freelancere og har andet arbejde ved siden af.

Gode oplevelser med møde med døvne tolke

Tre ud af de fem tolke, der har prøvet at tolke sammen med døvne tolke (HT1, HT5 og HT6), oplevede at det fungerede rigtig godt fra starten, fordi de mødtes med den døvne tolk i god tid og fik snakket sammen omkring tolkesamarbejdet og oplevede, at de blev klædt godt på af den døvne tolk. Dette er et vigtigt element i oplevelsen af et godt samarbejde, at forberede sig sammen ansigt til ansigt og ikke mindst evaluere opgaven bagefter – evt. også med kunden:

”Den døvne tolk og jeg mødtes en time før og forberedte os grundigt også på de ting og situationer, der kunne ske. Det klædte os godt på, og jeg følte jeg kunne klare den situation, hvor der var to brugere til stede. Vi brugte også 15 minutter efter mødet på at evaluere vores samarbejde og de forskellige situationer. Men det er en meget ny situation, så det er vigtigt også at inddrage brugerens oplevelse, fx ignorerede jeg brugeren totalt under tolkningen.” (HT5)

”Jeg vil sige, jeg kun har mødt to meget, meget professionelle døvne tolke. Det var virkelig helt nyt for mig, jeg havde aldrig prøvet det før og vidste intet om det. Så det var vigtigt for mig at mødes før tolkningen, og begge gange oplevede jeg at de døvne tolke forklarede det hele grundigt. De forklarede alt fra placeringerne og hvilke situationer, der kunne opstå, det var virkelig professionelt. Det var så rart, og jeg følte mig utroligt tryk. Jeg kunne mærke på begge de døvne tolke, at de havde prøvet det før og havde helt styr på situationen.” (HT1)

De hørende tolke giver udtryk for, at det betyder meget at være tryk i tolkesituationen, og at der er et godt samarbejde mellem den hørende og den døvne tolk.

De fortæller også, at det betyder en del, at det er den døvne tolk, der har styr på situationen og tager ordet og forklarer, hvorfor der er en døv tolk med i tolkesituationen:

”Det var virkelig vigtigt at have en døv tolk med i denne situation, der var sårbar. Den hørende tolk spurgte, om jeg ville forklare om den døve tolks rolle, eller om den døve tolk selv skulle gøre dette. Jeg sagde: Værsgo, du gør det bare. Den døve tolk havde virkelig styr på det.” (HT1)

Flere af de hørende tolke i fokusgruppen fortæller, at i og med at projektet er nyt og døve tolke som deres kolleger også er noget meget nyt, har de oplevet at skulle komme over nogle fordomme, der er omkring døve som tolke blandt deres hørende kolleger, det er således også en del af grunden til, at det er så vigtigt med forberedelsen, hvor døve og hørende tolke selv snakker sammen og kommer af med fordommene:

”Jeg vidste intet om døve tolke og havde kun hørt fra mange andre hørende tolke, der talte dårligt om dem og sagde, at man ikke kan bruge dem. Så jeg var usikker på, hvad jeg kunne forvente af dem. Der var nærmest hele firmaet, som var imod døve tolke og havde mange fordomme. Jeg mødtes så med denne døve tolk, som var meget erfaren, en time før, og tolken fik forklaret mig, hvordan det hele fungerede og gjorde mig meget tryk. Jeg blev 100 % tryk” (HT6)

Som en hørende tolk fra fokusgruppen har udtrykt det, har og vil alle hørende tolke få behov for døve tolke, hvorfor det også er vigtigt at hørende tolke også får erfaret at samarbejde med døve tolke, og slipper af med tanken om, at de er i en truet position:

”Alle hørende tolke har oplevet at være i en situation, hvor der var brug for en døv tolk. Det har alle så absolut oplevet, uanset hvor mange år de har arbejdet som tolk. Jeg tror, at det handler om at prøve at samarbejde, det hele er jo meget nyt, så jeg tror også det handler om at hørende tolke føler, at de er i en truet position. Som om døve tolke kunne overtage alle vores opgaver, det gør de jo ikke.” (HT3)

Hørende tolke oplever samarbejdet fungerer godt, når tolkerollerne er adskilte og klart definerede, fx at den hørende tolk ikke har direkte kontakt til den døve bruger. Samarbejdet med de døve tolke giver ifølge de hørende tolke nye måder at gennemføre tolkning på for hørende tolke, bl.a. at al kontakten til den døve kunde overlades til den døve tolk, så den hørende tolk kun fokuserer på at formidle til og fra den hørende kunde/professionelle.

En anden fordel, som de hørende tolke fortæller om i forbindelse med samarbejdet med døve tolke er, at de bedre kan vise, hvilket niveau den døve bruger/borger er på overfor fx lægen, sagsbehandleren eller den hørende professionelle, der måske bruger mange fine ord og svære begreber og snakker derudaf, og hvor den døve bruger af høflighed ikke afbryder, men sidder og nikker. Det er sådanne situationer, der frustrerer de hørende tolke. Her er det en fordel, hvis de kan få en døv tolk med, også overfor den hørende professionelle, der får en fornemmelse af, på hvilket niveau, den døve tolkebruger ligger.

Mindre gode oplevelser ved det første møde med døvne tolke

To af tolkene oplevede en uheldig start på samarbejdet, bl.a. at en døv tolk kom for sent til opgaven. Det gav hurtigt en negativ opfattelse af alle døvne tolke, selvom det kun drejede sig om den ene tolk (HT2):

"Jeg ville vise jeg var professionel og klarede situationen, men pludselig skulle jeg forklare noget som jeg ingen kendskab havde til. Og jeg følte, at den døvne tolk bare kom og sagde hej hej. Men hvordan i alverden skulle vores samarbejde fungere, hvilket tegnsprog skulle jeg bruge, hvordan skulle tolken aflæse mig." HT2

HT2 fortæller, at denne prøvede døvne tolke flere gange, og at det blev en bedre og bedre oplevelse, dog vil denne understrege professionalisme:

Jeg oplever flere gange, at døvne tolke har en for afslappet holdning til tidspunkter. Jeg tager det op i dag, fordi jeg mener, det er meget vigtigt ift tolkerollen at komme minimum 10-15 minutter før tolkningen.

HT4 fortæller om mindre gode oplevelser ved et af de første møder med en døv tolk, der viser, hvor afgørende en god forberedelse sammen er. Ved en tolkeopgave nåede de således kun at mødes med hinanden tre minutter før tolkeopgaven, og det gav udfordringer under tolkesituationen, fx nåede de ikke afklare deres roller, og hvem der fx skulle reagere, hvis der opstod tvivl omkring tolkningen.

HT4 oplevede også, at den døvne tolk under mødet med sagsbehandleren omformulerede på en måde, så budskabet gik tabt, og der opstod et dilemma:

"Her var det måske jo også mit ansvar at reagere og bemærke dette overfor den døvne tolk. Han/hun havde jo også på fornemmelsen, at noget var gået galt, spørgsmålet er hvem af os, der havde "ansvaret" for situationen. Dette var jeg meget i tvivl om" (HT4)

Endvidere vidste sagsbehandleren ikke, at der kom to tolke med og troede, at de skulle betale dobbelt for tolkningen.

Hvilke målgrupper – og tolkesituationer med behov for døve tolke

I fokusgruppen spurgte vi ind til, om der er bestemte målgrupper¹⁰ de hørende tolke oplever de har sværere ved at levere en god tolkning til end andre. Ifølge de hørende tolke spiller der dog flere ting ind i forhold til, hvordan tolkningen vil fungere fremfor, at det kun er tale om bestemte målgrupper. Det afhænger af alt fra det første møde med den døve kunde til hvor godt man kender kunden og indholdet af tolkeopgaven:

”Det handler også om hvor godt man kender brugeren og opgaven - fx en retssag og indholdet af det, tolkningen handler om. For mig er det sværeste nok gruppen med udlændinge og retssager, fx i forbindelse med udviklingshæmmede har jeg flere erfaringer med gruppen i forskellige sammenhænge, derfor føler jeg mere, at jeg godt kan klare denne målgruppe og sørge for at sænke niveauet. ”

”Det handler også meget om personlig kemi, hvordan personen ønsker at kommunikere. Jeg tænkte i første omgang, at gruppen med udlændinge må være den sværeste, men senere tænker jeg, at de også er meget forskellige. Jeg har haft flere udlændinge, der har været meget åbne og gerne vil kommunikere og finde ud af at få mig til at forstå, så jeg slapper af. Omvendt når jeg møder nogle udviklingshæmmede, der ikke forstår at kommunikere på egen hånd, kan det være utroligt svært for mig at tolke. ” (HT6)

Fokusgruppen fortæller således, at det ikke er fast definerede målgrupper, der har behov for døve tolke; men at det snarere også handler om, hvilke svage sider de selv, som hørende tolke har, og at der indenfor hver målgruppe (etniske, døvblinde, ældre, døve med andet handicap) også er stor forskel på de enkelte personer.

Kemien mellem tolken og brugeren betyder også noget, og tolkesituationen betyder også noget. Fx oplever de behov for døve tolke ved retstolkning eller i andre meget sårbare situationer, hvor flere af de hørende tolke giver udtryk for, at det både er rigtig svært og ubehageligt for hørende tolke at tolke:

”Jeg havde en bruger, hvis tegnsprog er meget svært at forstå, så jeg bad selv om en døv tolk. Men de kunne ikke skaffe en, så jeg måtte tolke uden døv tolk, det var en ubehagelig oplevelse. Den tredje gang forlangte jeg, at der skulle være døv tolk med. Og så lykkedes det at skaffe en.” (HT6)

¹⁰ Der blev nævnt DTTP's definerede målgrupper: døve med anden etnisk baggrund, Ældre døve, Døvblinde, Døve med yderligere funktionsnedsættelse, Ved tolkninger mellem flere landes tegnsprog og tolkninger til/fra internationale tegn.

Ønske om lige uddannelse til døve tolke

De hørende tolke i fokusgruppen understreger, at de ønsker, at døve tolke får uddannelse på lige fod med dem, således at døve tolke også bliver uddannet i at være professionelle:

"Jeg synes der bør oprettes bedre uddannelse til dem, specielt om roller, etik og professionalisme. Det var jo også sådan, det startede for os dengang, for 30 år siden (...) Det ville være optimalt med en rigtig uddannelse, men ellers ekstra kurser om etik og professionalisme og den slags. Kurser i alt fra det med at huske kuglepen, møde op i god tid, 10-15 minutter før, forberede sig sammen, lav en tjekliste de kan have med." (HT2)

Fokusgruppen foreslår, at der kunne oprettes mentorordninger mellem døve og hørende tolke, hvor de også bidrager til hinandens udvikling (fx faglighed og professionalitet de hørende tolkes side og tegnsprog og kultur fra de døve tolkes side). De kunne også tænke sig, at der kom flere kurser for både døve og hørende tolke vedr. samarbejdet og tolketeknikker.

5.6 FOKUSGRUPPE MED PROFESSIONELLE

I fokusgruppen deltog to døvekonsulenter (døvekonsulent 1 og døvekonsulent 2), FDDB, en pædagog samt en døv tegnsprogstolk.

Fokusgrupperne har det formål at få drøftet deltagernes erfaringer omkring deres roller som professionelle, der arbejder med de forskellige målgrupper, og hvordan de har oplevet tolkning af døve tegnsprogstolke.

pædagogens erfaringer og målgruppe

I starten var der informationskampagne for projektet, og pædagogen gav informationer og materialer videre. Pædagogen, der selv er flydende tegnsprogstalende og døv, har ikke selv prøvet at bestille døve tolke på vegne af sine døve borgere, men fortæller om dobbeltrollen som pædagog og tolk:

"Jeg har en dobbeltrolle som tolk og pædagog, det er en udfordring i forhold til hvor professionel jeg er. Det ville være bedst med en døv tegnsprogstolk (end med en "kommunikator"), så jeg slipper for den rolle som tolk. Jeg tolker kun de steder, hvor borgeren ikke havde forstået, hvad der blev sagt, ikke det hele. Fx når der er nogle svære ord, forklarer jeg det på en anden måde end tolken. Jeg kan tilpasse niveauet til borgeren. Jeg har endnu ikke prøvet at have en døv tegnsprogstolk med, men jeg tror, det vil være bedre for mig. Så jeg kan fokusere på min rolle som pædagog og efter mødet se på mine noter og snakke sammen med borgeren, om det der blev sagt og få det hele repeteret sammen med borgeren."

Pædagogen oplever, at det er meget nyt at man kan bestille døv tolk, og sammenligner det med da hørende professionelle skulle slippe rollen som tolk og bestille hørende tolk til deres møder. Døve professionelle skal lære at slippe rollen som tolk og bestille døve tolke.

Målgruppe:

De har i deres afdeling ca. 60 brugere, og pædagogen vil mene, at ca. 20 borgere kan få udbytte af døve tolke. Det drejer sig om den gruppe, der bruger pædagogen som bisidder/tolk.

Målgruppen er udviklingshæmmede døve, svagsynede, som har forskellige udfordringer med intelligens - nogle er intelligente nok og kan følge med i almindelig tolkning (af hørende tolk), det er ca. 10 af dem, og pædagogen påpeger, at man udover de 20 borgere, jo også kunne tilbyde de 10 døve tolke. Dvs. det er godt ½ af dennesborgere, der vil kunne få gavn af døve tolke.

Døvekonsulenternes erfaringer og målgruppe

Døvekonsulenternes målgrupper er meget brede, de opdeler dem ikke efter deres baggrund men efter CPR nr, så det er tilfældigt, hvilke målgrupper de får. ¹ Her skal det bemærkes at døvekonsulenter ikke har kontakt til døvblinde, da denne gruppe har deres egne døvblindekonsulenter. Døvekonsulenterne, der deltog i gruppen, nævnte endvidere, at de ikke havde meget kontakt med ældre døve, (som jo er en anden af projektets fire målgrupper).

Den ene døvekonsulent mener, at i dennes egen brugergruppe er der op til 40 %, der har behov for døve tolke (inkl. dem, der ikke selv vil erkende det), den anden døvekonsulent mener, at i hele Danmark er der max 25 % med behov for døve tolke, men tør ikke være mere specifik om andelen i egen brugergruppe, da det er svært for denne at vurdere. Der er mange faktorer der spiller ind: kendskabet til ordningen, at turde sige højt, at man har brug for en døv tolk, erkendelse, kemi mellem den døve tolk og den hørende tolk og mellem borger/hørende tolk/døv tolk, samt hørende tolkebrugers velvilje til at bruge en døv tolk og at det fyldte for meget med flere tolke:

"Jeg har også som døvekonsulent oplevet at tænke, at det ville være en fordel for nogle af mine borgere at bruge døve tegnsprogstolke og spurgt dem, om de ville prøve. Men det ville de ikke. Jeg spurgte engang en, hvorfor denne ikke ville bruge døve tolke og fik det svar, at dels kendte han/hun flere af de døve tolke i forvejen, og dels fyldte det for meget med flere tolke, så man fik en fornemmelse af, at man var meget mærkelig, og det brød denne borger sig ikke om. Jeg tror det vil tage tid. Man skal først se andre bruge døve tegnsprogstolke, før man accepterer det." (døvekonsulent 2)

Den anden døvekonsulent har også flere gange opfordret dennes borgere til at prøve døve tolke og fortæller, at det tit er endt med positive oplevelser:

"Ja nogle føler sig dumme, hvis de skal bruge døve tegnsprogstolke. Jeg forklarer, at det ikke handler om det, men om kommunikationen. Jeg har sagt til dem, PRØV... Og da de så havde prøvet det – uden at jeg deltog - var de forbavsede over, hvor meget de fik ud af deres møde via døve tegnsprogstolke. Det var tit en bestemt tolk, de ville have, og som de ville have som fast tolk fremover. Så ja, man skal lige have det prøvet først." (Døvekonsulent 1)

De målgrupper, som de oplever, har behov for døve tolke er følgende:

- Døve med anden etnisk baggrund (de er opvokset i et andet land, og når de kommer til Danmark, er det utroligt svært, da de skal lære dansk tegnsprog og derefter dansk, og så de mange begreber på dansk)
- Døve, der er opvokset i Danmark, men som har oplevet mange problemer med skolesystemet. Det giver i dag problemer med forståelsen af fx begreber. Det kan give dem store problemer at skulle forstå hele systemet som voksen, der er rigtig mange regler, man

fx skal følge, når man er på kontanthjælp eller dagpenge. De har som regel et læseniveau på max 4. klasse, dvs. de kan godt forstå nogle ord, men de forstår ikke indholdet og sammenhængen.

Som pædagogen fra CFD har forklaret det, gælder det for begge målgrupper, at de oplever udfordringen i at aflæse den hørende tolk, der netop bruger mange danske vendinger:

Når man ikke forstår indholdet af teksten, er det virkelig svært at forstå indholdet af det den hørende tolk siger, da de formulerer sig på samme måde som i en tekst. Døve tolke forklarer det jo på anden måde, som er nemt for den døve at forstå og identificere sig med.

Hvilke situationer skønner de at der vil være udbytte af døve tolke?

Døvekonsulenterne fortæller, at der er nogle type tolkninger, hvor det kan være en fordel, at der kommer døve tolke på:

- Almindelige møder med sagsbehandlere, da det kan give en større tryghed hos borgeren. De understreger at her er det meget afgørende, at tolketeamet har et godt samarbejde: *"Jeg har deltaget i et møde, hvor der var et ægtepar, der havde aftalt med sagsbehandleren at bestille døv tolk. Det var en meget alvorlig samtale, og det virkede som om den døve tolks tilstedeværelse beroligede borgerne. Jeg kunne se samarbejdet mellem den døve og den hørende tolk fungerede rigtig godt, det hele fungerede glidende og virkede naturligt."* (døvekonsulent 2)
- Kørekort (især for nogle af de personer, som har anden etnisk baggrund og dem, der har svært ved dansk, for de kæmper rigtig meget med det, og der er også kompliceret under tolkningen, fordi tavlen bruges meget)
- Besøg hos læge, på hospital eller hos optiker (hvor der bruges mange udtryk og forklaringer, der er svært for denne gruppe at forstå). Her er det jo så vigtigt at den døve tolk forstår begreberne, for ellers giver det jo ingen mening:

"Jeg kan også mærke fx ifm hospitalsbesøg eller lægebesøg, hvor vi ikke er med som døvekonsulenter, at tolkningen slet ikke fungerer. Så efter at jeg havde foreslået et par borgere at prøve at bruge en døv tolk, blev de rigtigt glade, for det fik de meget udbytte af. De kunne være selvstændige og forstår faktisk det, der blev sagt. Så nu bestiller de selv døv tolk, og smutter selv til alt muligt, fx få nye briller eller lign. Vi har erfaring med at få borgere efter at de har brugt døv tolk, nu selvstændigt bestiller døv tolk og fx selv går ned og bestiller briller i brilleforretningen, aftaler afdragsordning m.m. Så i nogle situationer har døve tolke virkelig stor betydning og giver dem mulighed for at blive selvstændige." (døvekonsulent 1)

- Pædagogen, der selv har en anden etnisk baggrund end dansk, tilføjer, at det også kan være en fordel ifm. uddannelse – særligt for døve med anden etnisk baggrund, idet denne selv husker, hvor hårdt det var i starten. Mange ord og begreber, man slet ikke forstod, og at det først var efter måske 3 måneder, at man kunne klare sig bedre.

De fortæller også om de mindre gode situationer såsom:

- Når samarbejdet mellem den hørende og den døve tolk ikke fungerer
- Intensive møder med rigtig mange fagpersoner, hvor sagen skal drøftes på max 20 minutter og hvor der bruges rigtig mange svære fagord.
- Tolkefejl på grund af manglende baggrundsviden – der blev givet et eksempel på at sagsbehandler bruger ordet virksomhedspraktik, den døve tolk bruger tegnet for løntilskud, hvilket er forkert. Den døve borger ville udmærket have forstået tegnet for virksomhedspraktik. Så det var den døve tolk, der rodede rundt i begreberne.

FDDBs erfaringer og målgrupper

FDDB har primært kendskab til 5-6 "ressourcestærke" døvblinde, der har bevaret kontakten til døveverdenen, og som har brugt døve tolke: "De har enorm stor gavn af døve tolke, og de bestiller ofte".

"Dem som vi kender og som har stor gavn af døve tolke, er dem, der har bevaret tilknytningen til døveverdenen- Der er flere døvblinde, der har mistet kontakten til døveverdenen og ikke kommer der så meget mere."

FDDB fortæller, at de andre, der ikke bestiller døve tolke, måske har kontaktperson, som de føler sig trygge ved, eller at de bruger meget hørende tolke, men understreger, at det er værd at undersøge, om det primært er den gruppe døvblinde, der har tilknytning til døveverdenen, der bruger døvetolke.

FDDB nævner en situation med døvblinde og døve tolke, der fungerede super; kirke arrangement, hvor alle var døve. Her havde de døve tolke nemmere ved at følge med og tolke, end det ville have været for hørende tolke.

Fokusgruppens diskussion om fremtiden:

- **Behov for vedvarede informationer og kampagne om muligheden for døve tolke**

Fokusgruppen understreger, at deres målgrupper har behov for vedvarende informationer og kampagner og især visuelle informationer om døve tolke (fx folder med billeder af alle døve tolke), så de selv kan vælge, hvem der skal tolke for dem.

- **Usikkerheder om bevilling af døve tolke i fremtiden**

De er meget usikre på deres muligheder for at få døve tolke generelt – efter projektets afslutning:

Jeg håber sådan, at DNTM vil åbne op og forstå vores brugergruppe, ellers er tingene jo spildt. Vi har et kursus til december, hvor der kun er tegnsprogstalende, her er jeg spændt på, hvordan det kommer til at gå, om DNTM vil bevillige døve tolke. (FDDB)

Ja, som vi snakkede om, ved vi ikke hvordan situationen med døve tolke er nu, vi kan føle os lidt i knibe, for hvem betaler for de døve tolke? Man ønsker bevis på, at den døve borger har behov for en døv tolk; det bliver en udfordring for os. Under projektet var det ret nemt, fordi det var gratis. Jeg har selv oplevet under et møde med kommunen, at de er obs på, om det kostede noget. Det bliver jeg bekymret for nu. (Døvekonsulent 1)

Døvekonsulenterne fortæller også, at det er svært at "bevise" behovet for døve tolke. Da der blev nævnt, at hørende tolke kan være med til at påvise behov for døve tolke, var reaktionen fra fokusgruppen, at når tolkningen ikke fungerede, opdager den hørende tolk det ikke altid, og døve tolkebrugere afslører sjældent, at man ikke har forstået, hvad der blev sagt af flere grunde, deriblandt at døve sandsynligvis vil opleve, at de er "dumme", hvis de siger, de ikke forstod det, der blev tolket, samt at man gerne vil være "høflig":

Døvekonsulent 2: jeg har haft en borger, der ville bruge døv tolk, og som hører under den gruppe af de tolkebrugere, der har svært ved at forstå hørende tolke, og som jeg prøvede at bestille en døv tolk til. DNTM spurgte så, hvorfor de ikke har fået tilbagemelding fra hørende tolk, om at de havde svært ved at forstå vedkommende. Her skulle jeg prøve at forklare, at ofte opdager tolken det ikke, fordi borgeren sidder og nikker, som om han forstår tolkningen. Men hvor han så diskret spørger mig, hvad der bliver sagt. Døve siger jo ikke selv ærligt, hvad der foregår, måske fordi man ikke har lyst til at tabe ansigt. Og hvis brugeren skifter mellem forskellige tolke, når man jo ikke at opdage, at det ikke fungerer.

- **Betydning af uddannelse af døve tolke**

Døvekonsulenterne og FDDB ser meget gerne at døve tolke får større udbredelse, og den ene døvekonsulent ser gerne, at man som døv tolk har flere baggrundsinformationer og holder sig bredt opdateret via fx aviser m.m. De fortæller, at de er interesserede, i at døvetolkeprojektet skal resultere i opbygning af en rigtig uddannelse, således at de døve tolke bliver mere professionelle, men også at de ligestilles med hørende tolke:

FDDB: Ja, det er jo kun lille gruppe nu, så det handler også om, at når de kommer mere fast ind i systemet og vi kan bestille dem, kommer der helt sikkert flere brugere. (...) Og

hvis de senere får en rigtig uddannelse, betyder det rigtig meget! Det handler mest om status, de får så samme status som hørende tolke.

Døvekonsulent 1: Jeg er enig, det ville hæve niveauet hos døve tolke, hvis de fik en rigtig uddannelse. Både døve og hørende tolke skal holde sig ajour med hvad der foregår omkring sig.

Døvekonsulent 2: Ja, også fx i retssalen. Her har døve tolke en større opgave i det at omformulere, de hørende tolke oversætter bare det hele til forskellige tegn. De døve tolke skal gøre det forståeligt og samtidigt have de samme ord med.

Døvekonsulent 1: Ja, og så er det også sådan, at ikke alle tolke kan være gode til alting, nogle områder er man måske stærkere i. Her tænker jeg, at som tolk skal man lære at sige, at det her skal jeg blive bedre til, eller holde mig væk fra.

5.7 EVALUERING AF TOLKNING VED SOMMERSKOLE I DEAF STUDIES PÅ AU D. 13. – 17. JULI 2015

Sammenfatning

Sammenfattende viser evalueringen, at der er en stor grad af tilfredshed med tolkningen ved sommerskolen, idet 65 % af deltagerne vurderer tolkningen som meget god eller god. Samtidig var der flere (procentmæssigt) der vurderede tolkning til internationale tegn som god eller meget god, end tilfældet var for tolkning til talt engelsk. Det ses endvidere, at der er forskel på døves og hørendes vurderinger, idet døve deltagere generelt er mere tilfredse med tolkningen end hørende deltagere. Og endeligt ses det, at de hørende deltageres egne sprogkunderskaber har betydning for deres vurdering: jo bedre sproglige kompetencer de selv har, desto mere kritiske er de i deres evaluering, mens det samme ikke er tilfældet for døve deltagere.

Ud fra kommentarerne ses det desuden, at der har været nogle udfordringer for tolkningen: At der kun var to hørende og to døve tolke har ikke været helt dækkende, da der også var gruppearbejde, som skulle tolkes. Mange gør desuden opmærksom på, at tolkene manglede forberedelsesmateriale fra de to undervisere, samt at der var udfordringer med at tolke til engelsk på et så højt niveau.

Baggrund

Det var første gang der blev arrangeret en sommerskole i Deaf Studies ved et dansk universitet, hvor de to undervisere var døve udlændinge. Der blev undervist på internationale tegn og tolket mellem internationale tegn¹¹ og talt engelsk. STUK bevilgede døve tolke til undervisningen, og bad projektet om en evaluering, idet det var første gang man anvendte døve tolke som specialpædagogisk støtte, men det er også (så vidt vi ved) første gang, at en tegnsprogstolkning i undervisningsregi bliver evalueret i det hele taget.

Tolketeamet bestod af to hørende tegnsprogstolke og to døve tegnsprogstolke. De hørende tolke tolkede mellem dansk tegnsprog og talt engelsk, og de døve tolkede mellem dansk tegnsprog og internationale tegn (IT). Det var en svær opgave for alle parter – de fire tolke havde ikke tolket

¹¹ "Internationale tegn" er ikke et egentligt sprog, hvorfor vi her undgår betegnelsen internationalt tegnsprog. Internationale tegn er en kontaktform af tegnsprog (også kaldet et pidginsprog) eller et blandingsprog, der er en forenklet variant af egentlige tegnsprog med reduktioner og lokal tilpasning. International tegnkommunikation bruges i internationale sammenhænge, når døve fra forskellige nationaliteter er sammen.

sammen før, og det var første gang, at et tolketeam med døve tolke skulle tolke på et dansk universitet. For de hørende tolke var det endvidere første gang, at de skulle stemmetolke et undervisningsforløb på dette niveau til engelsk. I evalueringen bliver de studerende spurgt, hvordan tolkningen fungerede, og det var ikke været hensigten at bede dem vurdere døve tolke og hørende tolke som to adskilte grupper, da begge parter bidrager med hver deres del til tolkningen. Nogle respondenter har dog kommenteret på hhv. døve og hørende tolke alligevel, og enkelte af disse kommentarer fremgår af sidste afsnit.

Besvarelser

Der indkom svar fra 27 respondenter. I alt var link til spørgeskemaet udsendt til 42 tilmeldte studerende. Der deltog 40 studerende i kurset, og det giver således en svarprocent på 67.

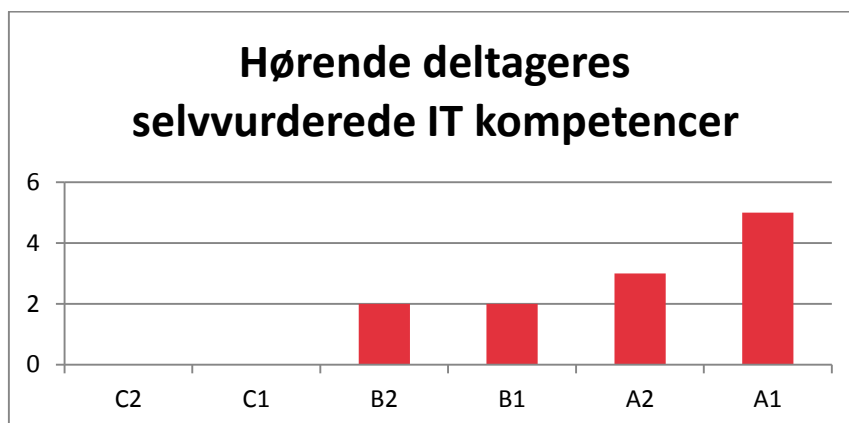
Af de 27, der besvarede spørgeskemaet, er 12 døve og 15 hørende. Af de 40 studerende var 21 hørende og 19 døve.

De studerendes sprogkompetencer

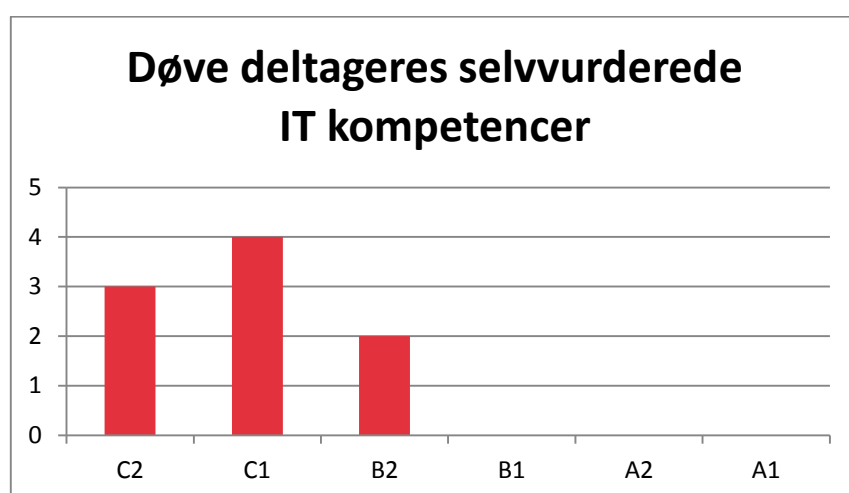
Af de 15 hørende, der besvarede spørgeskemaet, valgte 14 at besvare spørgsmålet, om de primært fulgte undervisningen via tolk (talt engelsk) eller direkte via underviserne selv (internationale tegn). 7 fulgte undervisningen via tolkning til talt engelsk, 5 svarede, at de fulgte begge dele og 2 svarede, at de fulgte undervisningen direkte via internationale tegn.

De studerende blev bedt om at vurdere egne kompetencer i internationale tegn på en skala fra A1 til C2¹², idet vi ønskede at undersøge, om deltageres egne sprogkompetencer ville have betydning for deres vurdering af tolkene. Som svarene ovenfor viser, kunne en del af de hørende deltagere følge både det engelske og IT, og havde dermed en særlig baggrund for at kunne vurdere tolkningen. 12 af de 15 hørende respondenter valgte at besvare spørgsmålet om IT kompetencer og svarene fordelte sig således:

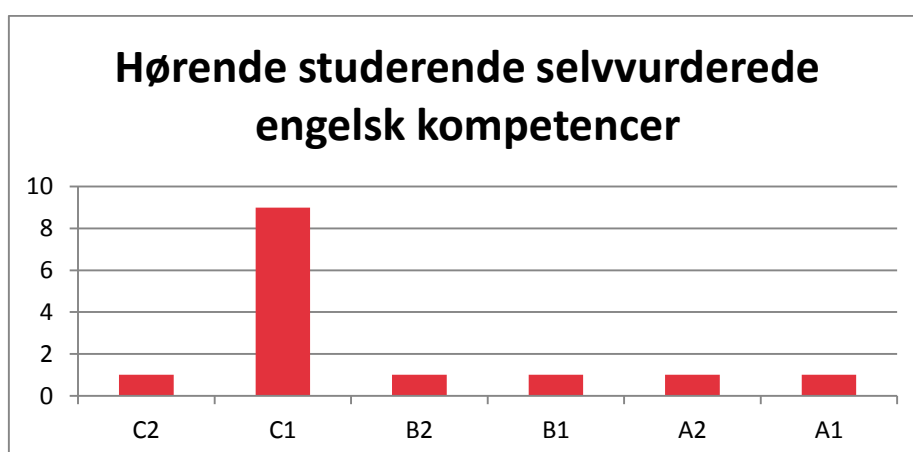
¹² Svarende til CEFR (Den europæiske referenceramme for sprogkompetencer) hvor sproglige kompetencer vurderes på en skala med 6 trin (A1, A2, B1, B2, C1, C2) hvor A1 er det laveste og C2 er det højeste niveau. For god ordens skyld skal det bemærkes, at deltagerne ikke blev bedt om at forholde sig til CEFR, men blot om at bedømme deres kompetencer på 6 mulige niveauer.

9 af de 12 døve respondenter svarede på spørgsmålet om egne IT kompetencer.

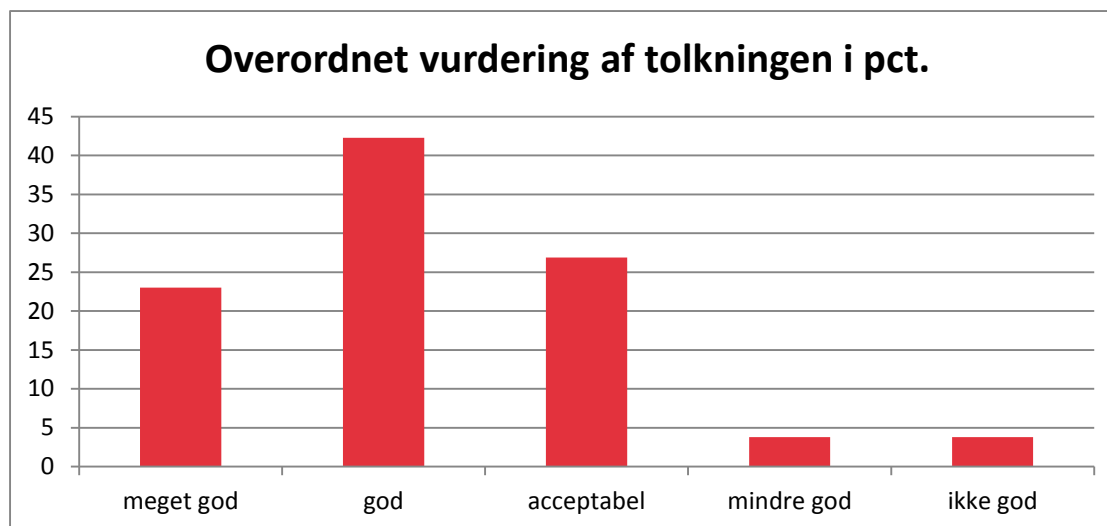

De hørende deltagere blev endvidere bedt om at vurdere deres engelskkundskaber, og svarene fordelte sig således:

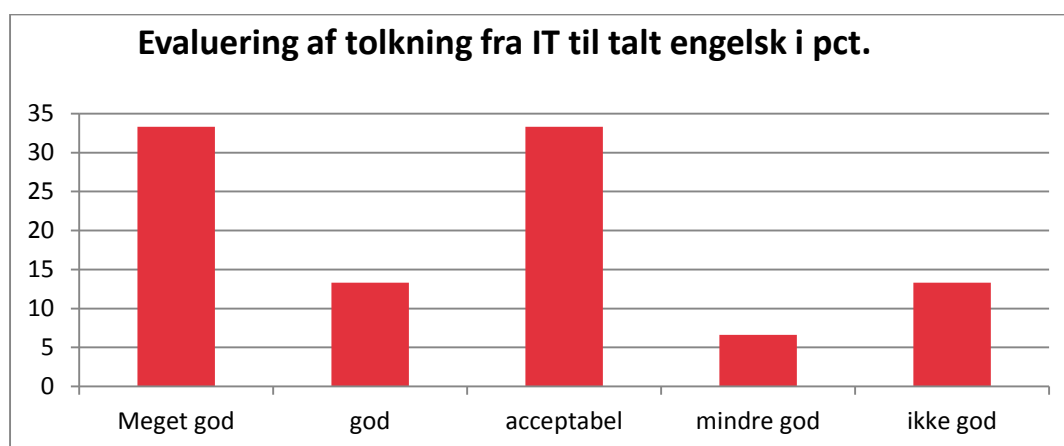
Evaluering af tolkning – faglig del:

26 af de 27 respondenter har besvaret spørgsmålet om overordnet indtryk af tolkningen. Der er overvejende en positiv bedømmelse af tolkningen, idet over 65 % af deltagerne vurderede tolkningen som meget god eller god.

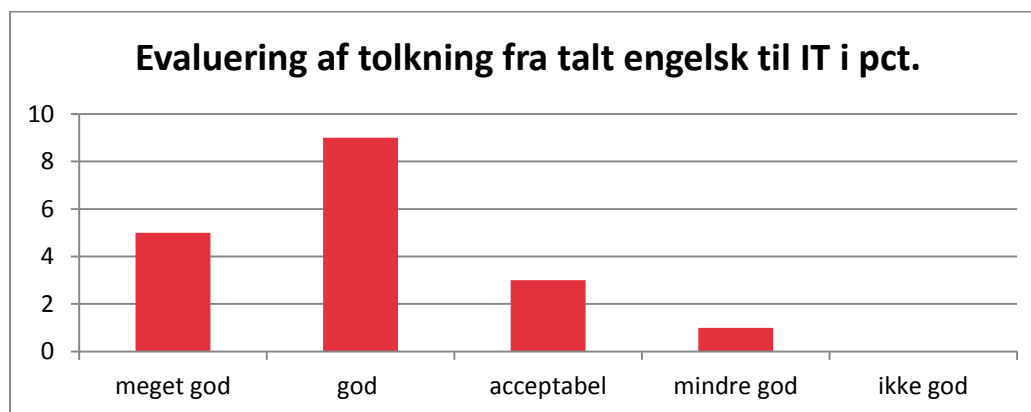

Respondenterne blev også bedt om mere specifikt at vurdere hhv. stemmetolkning til engelsk samt tolkning til internationale tegn.

15 af de 27 har besvaret spørgsmålet om, hvordan de vurderer tolkning fra IT til engelsk, mens de øvrige enten ikke har besvaret spørgsmålet eller svaret ved ikke. Her er det 47 % af respondenterne, der vurderer tolkningen til engelsk som meget god eller god:

18 af de 27 respondenter besvarede spørgsmålet om tolkning fra talt engelsk til IT og her var der 78 %, der vurderer tolkningen som meget god eller god:

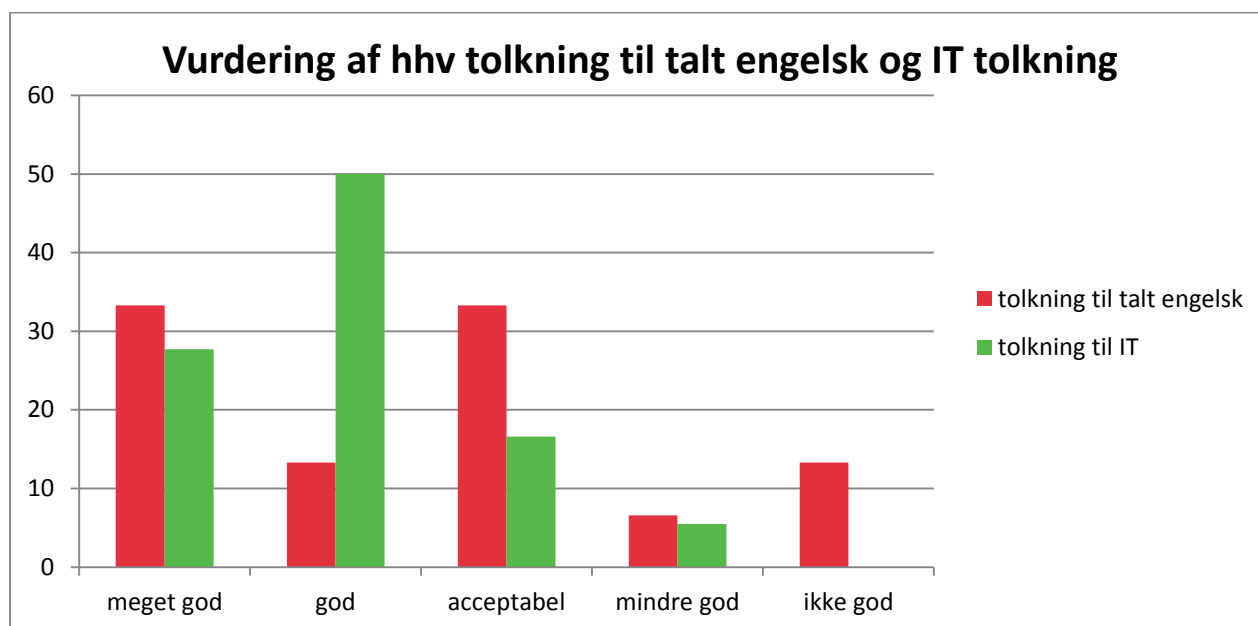

Tolkningen til IT blev altså sammenlagt vurderet som værende en hel del bedre end stemmetolkningen til engelsk, således mente knap 48 procent at stemmetolkningen var enten god eller meget god, mens knap 78 procent mente at tolkningen til IT var enten god eller meget god.

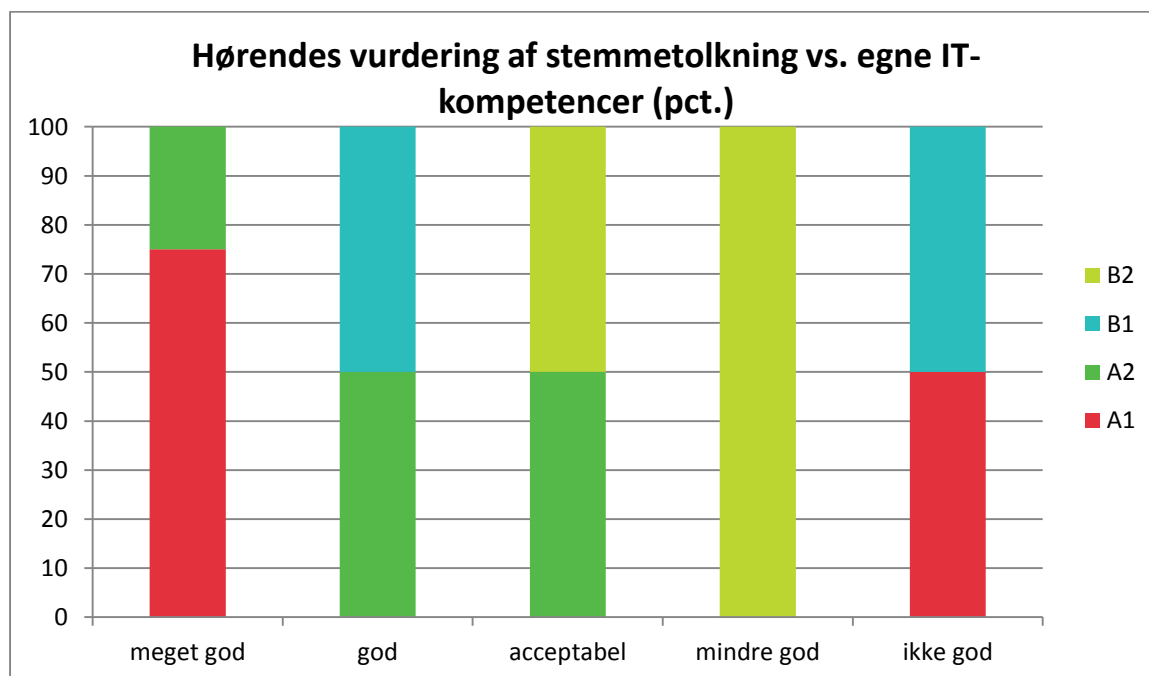
Til gengæld var der procentuelt lidt flere, der gav stemmetolkningen topkarakteren "meget god" (nemlig 33,3 %) end IT-tolkningen (27,7 %). Det ser ud til at stemmetolkningen "deler vandene" lidt mere end IT-tolkningen gør. Der er således både flere der giver topkarakter og bundkarakter.¹³

¹³ Det skal bemærkes, at forskellen på vurdering i de to typer tolkninger (med hhv. IT og talt engelsk som "slutprodukt") ikke er ensbetydende med en vurdering af hhv. døve og hørende tolke. Som tidligere nævnt indgår både døve og hørende tolke i begge de to typer tolkninger.

Evaluering af de to typer tolkning:

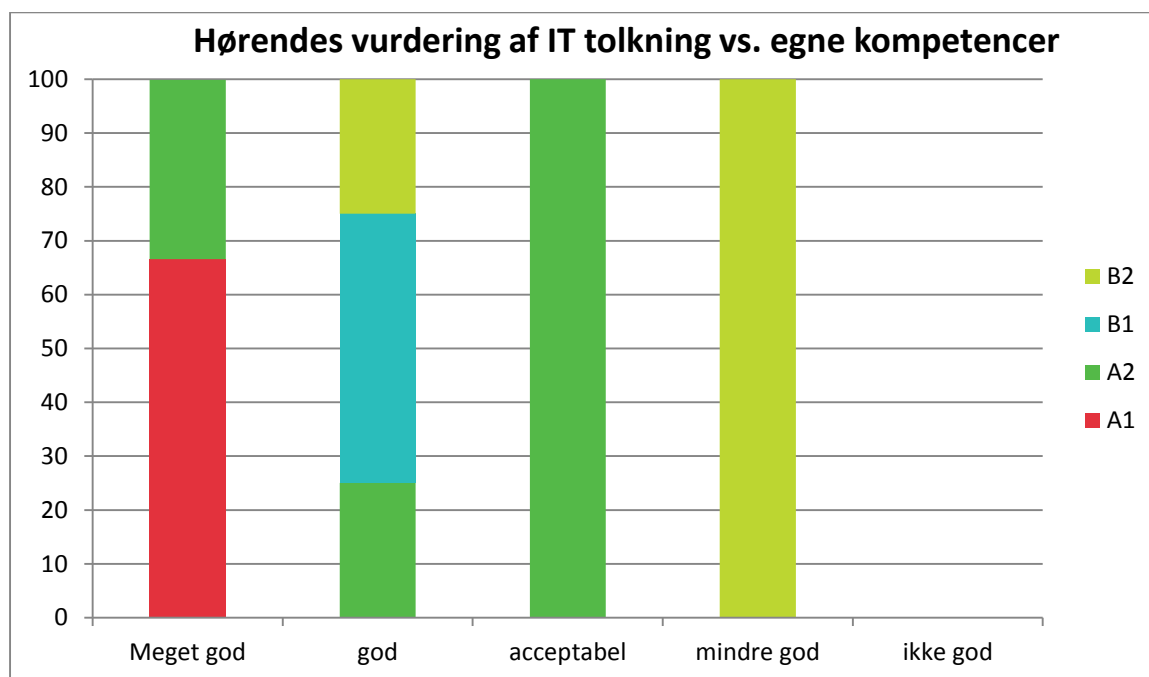

Ser vi på de hørende deltageres egne sprogkunderskaber og deres vurdering af tolkningen, kan vi se, at der er en tendens til, at dem med de højeste kompetencer indenfor IT også er mest tilbageholdende med at give stemmetolkningen gode karakterer:

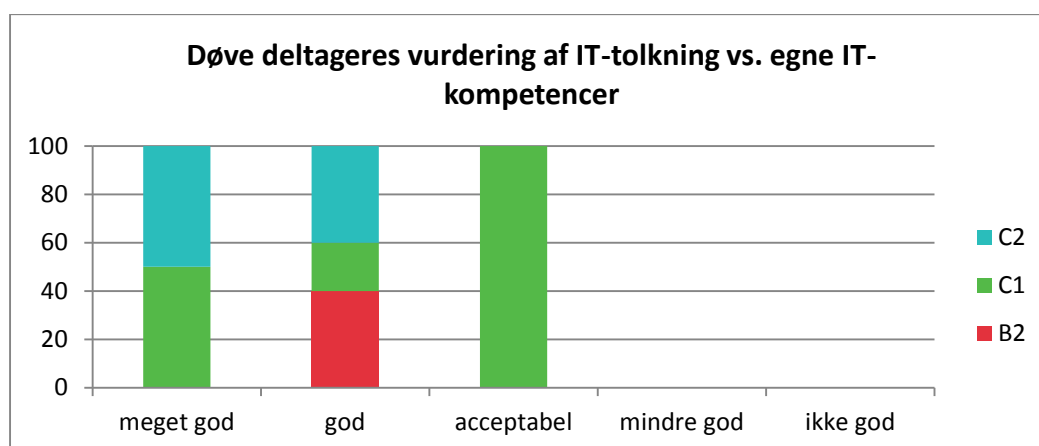
Vurderingen "meget god" kommer således udelukkende fra de hørende deltagere, der har vurderet egne IT kompetencer til hhv. A1 og A2, og omvendt var der ingen fra B2 gruppen, der vurderede tolkningen som hverken "god" eller "meget god". (Det skal bemærkes at det er små tal, og at de dermed er behæftet med nogen usikkerhed.)

Vi har også set på, hvordan den samme gruppe vurderede IT tolkningen:

Samme tendens gør sig altså gældende for vurderingerne af IT tolkningen, dog ikke helt så markant, som med vurdering af stemmetolkning. Topkarakteren: "Meget god" kommer udelukkende fra respondenter i A1 og A2 grupperne ligesom i forbindelse med vurdering af stemmetolkningen, mens flere fra B2 gruppen vurderer IT-tolkningen som "god". (Det skal bemærkes, at flere hørende helt undlod at vurdere IT tolkningen, hvorfor tallene er endnu mindre end i foregående diagram, og dermed behæftet med endnu større usikkerhed.)

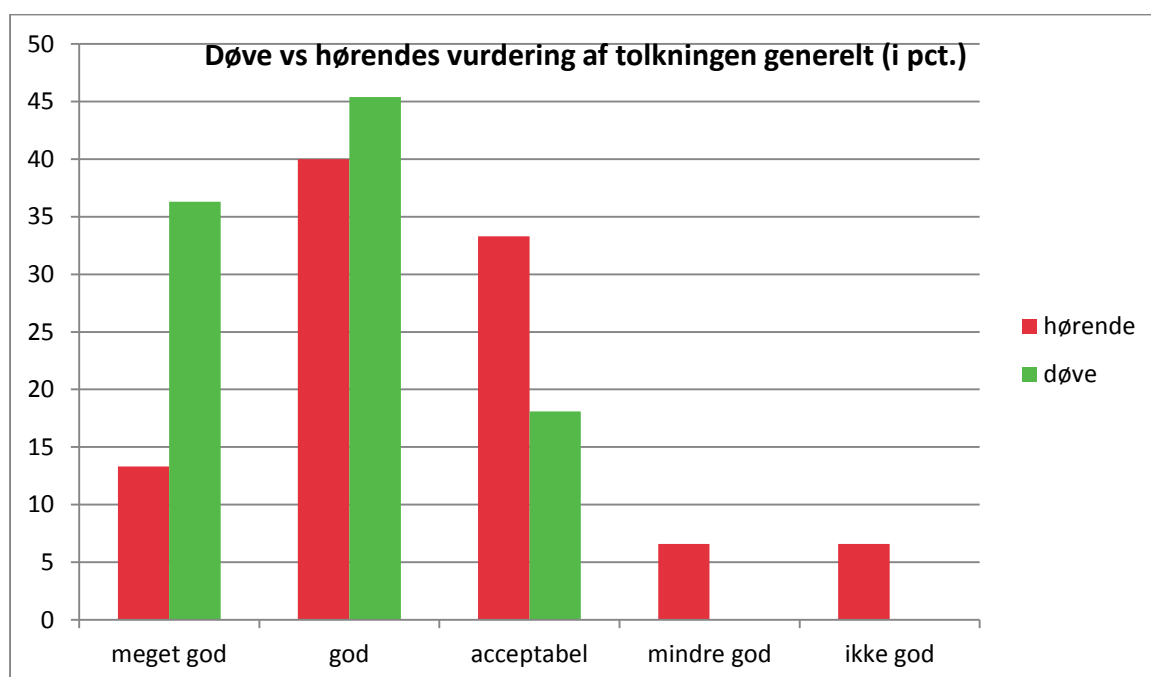
Vi har også set på, om døves IT-kompetencer har betydning for deres vurdering af tolkning til IT:

Der ses ikke at være samme tendens i denne gruppe. Tværtimod gives topkarakteren "meget god" udelukkende af døve der vurderer egne IT kompetencer som værende på C1 eller C2 niveau.

Forskelle mellem døves og hørendes vurderinger:

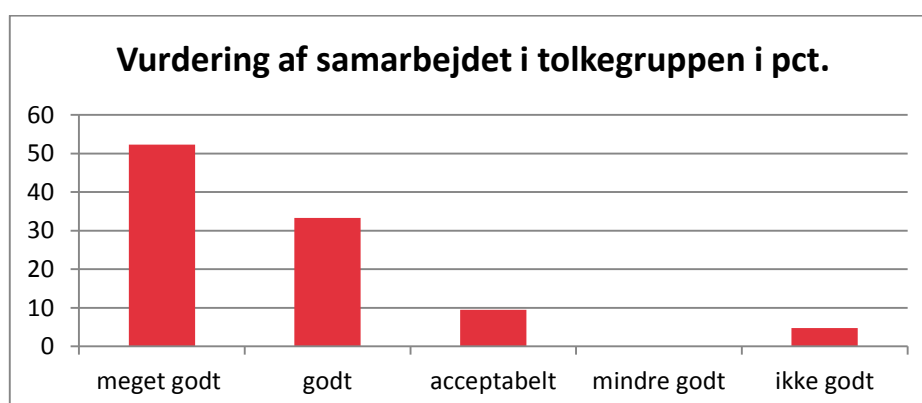
Ser vi på hvordan svarene fordeler sig mellem døve og hørende respondenter, ser billedet sådan ud:

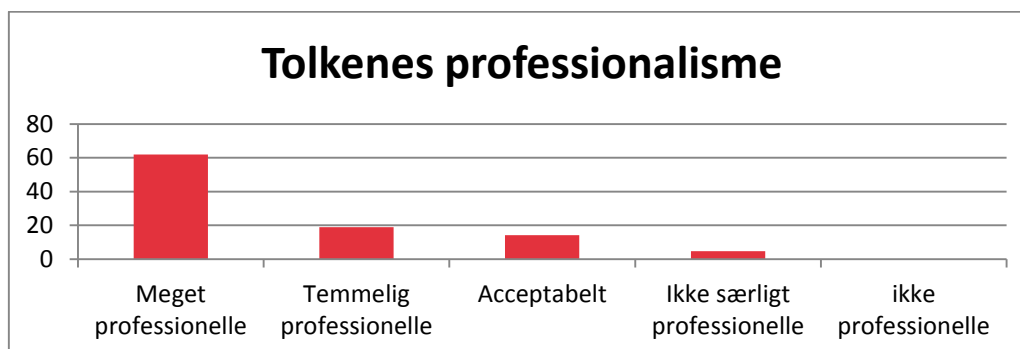
Der er altså udbredt større tilfredshed blandt døve respondenter end blandt hørende, idet næsten 82 % af de døve deltagere vurderede tolkningen som meget god eller god. Sammenlignet hermed var der godt 53 % af de hørende, der vurderede tolkningen som meget god eller god. Dette er også konsistent med, at IT tolkningen, der (primært) har døve som målgruppe, vurderes som bedre end stemmetolkningen, der har hørende som målgruppe.

Vurdering af tolkning - samarbejde og professionalisme

Deltagerne blev også spurgt om, hvordan de opfattede, at samarbejdet mellem tolkene fungerede. Dette spørgsmål blev besvaret af 21 respondenter, og samarbejdet mellem tolkene blev vurderet som værende meget godt eller godt af næsten 87 % af deltagerne, og blev dermed den del af arbejdet, der fik den højeste gennemsnitlige vurdering af deltagerne.

21 respondenter havde besvaret spørgsmålet om, hvor professionelle tolkene virkede¹⁴. Også her var der udbredt tilfredshed fra deltagerne side, idet tolkene blev vurderet som værende meget professionelle eller temmelig professionelle af knap 79 % af deltagerne:

Ganske mange af de studerende valgte at skrive kommentarer i kommentarfelterne. Af kommentarerne fremgår det, at der er udbredt forståelse for, at det er en særdeles vanskelig opgave, som tolkene er på, og (for langt de flestes vedkommende) er der stor anerkendelse af det arbejde, der blev udført under vanskelige forhold. Således skriver en af de studerende:

“It was brought to my attention that the interpreters were challenged as to get the material beforehand. Sometimes they received it 30 minutes before the session started. In my opinion that is NOT okay. The lecturers have to be more aware of the cooperation with the interpreters.”
(besvarelse fra en hørende studerende)

Også en anden studerende kommer ind på samarbejdet mellem forelæsere og tolke:

“The cooperation between professors and interpreters could have been better, but as that is said I’m quite sure that it is the professors that should be better to use the interpreters.” (besvarelse fra en hørende studerende)

Forslag til forbedringer

I spørgeskemaet blev respondenterne opfordret til at komme med forslag til, hvad der kunne forbedre tolkearrangementet ved en eventuel kommende sommerskole. Her indkom 12 kommentarer. Det var mest hørende, der havde valgt at skrive forslag til forbedringer, hvilket også kan ses i sammenhæng med, at det var i denne gruppe, at der var mindst tilfredshed med tolkningen. Ni hørende og tre døve skrev deres kommentarer her:

¹⁴ Kom de til tiden, var de forberedte, placerede de sig korrekt etc.

"Måske datatolkning af døvne forelæsere, der er svære at aflæse? Nogle har mere mimik og forstår at ramme bredt og andre er meget mere akademisk i sproget." (Døv)

The instructor should prepare any reading materials several days before – it would make the interpreters less prone to "stammer". It would also make sense to use deaf interpreters with more experience in interpreting ISL – it was rather obvious that one of the interpreters struggled a lot while the other one did exceedingly well." (Døv)

"There should be a serious rethink of the hearing interpreter." (Døv)

"Everything was wonderful 😊" (Hørende)

"Let the team have written powerpoint/ lectures or list of vocabulary available in advance" (Hørende)

"Perhaps having interpreters with better English skills and with a better understanding of the subject matter/topic of the course would help" (Hørende)

"Also in terms of mixing the hearing and the deaf, I would suggest that next year having more interpreters for the group discussions would be rewarding in many ways." (Hørende)

"I think an explanation to all participants on how interpreting works would be a good start. Especially if you haven't tried it before at all." (Hørende)

"Interpreters with competences to interpret directly from international SI to spoken English (as mother tongue) would be preferable." (Hørende)

If lecturers has their own interpreters from their homeland, had voice interpreting been much better.. (Hørende)

"Let the Deaf interpreters chose the hearing interpreters - they know best who they work well with. (...) I don't think it is possible to do this course without Deaf interpreters, and I think they did a good job, from what I could see." (Hørende)

Selvom deltagerne i udbredt omfang har ros til tolkene er der også mange forslag til forbedringer, som det ses af disse kommentarer. Forslagene går i forskellige retninger, nogle foreslår man udelukkende satser på hørende tolke, der kan tolke direkte fra IT til talt engelsk¹⁵ eller at

¹⁵ Tolke med disse kompetencer findes ikke i Danmark.

underviserne medbringer egne tolke – andre foreslår, at de døve tolke vælger de hørende tolke, for at sikre optimal aflæsning og samarbejde internt i tolketeamet.¹⁶

Døve versus hørende tolke

Som tidligere nævnt har det ikke været intentionen at sammenligne døve og hørende tolke i denne evaluering. Der er dog flere deltagere, der fokuserer direkte på enten døve eller hørende tolke i deres kommentarer/evaluering. Der er positive og negative kommentarer til både døve og hørende tolke, men generelt får de døve tolke mere ros og mindre ris end de hørende tolke.

¹⁶ Her var hørende og døve tolke valgt af DDL, og de havde således ikke valgt hinanden.

EPINION

OM OS

Vi er et af Skandinaviens største konsulent- og analysefirmaer med kontorer i Danmark, Grønland, Norge, Storbritannien, Sverige, Tyskland, Vietnam og Østrig.

Vi er en mangfoldig arbejdsplads med internationalt perspektiv og samarbejdspartnere i hele verden og beskæftiger mere end 150 fastansatte medarbejdere og 500 interviewere.

Vi leverer skræddersyede undersøgelser, der sikrer et solidt grundlag for optimale beslutninger. Vores mål er altid at præsentere analyseresultater og yde rådgivning af højeste kvalitet.

EPINION AARHUS

HACK KAMPMANNS PLADS 1-3
8000 AARHUS C
T: +45 87 30 95 00
E: TV@EPINION.DK
W: WWW.EPINION.DK

EPINION KØBENHAVN

RYESGADE 3F
2200 KØBENHAVN N
T: +45 87 30 95 00
E: TYA@EPINION.DK
W: WWW.EPINION.DK